

Сторінки історії

УДК 378.4:61(477.85)(09)БДМУ

Т.М. Бойчук, А.А. Мойсей

ЗАСНУВАННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ (1944-1946 РР.)

Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці

Резюме. У статті робиться спроба аналітичного та синтезуючого підходу до розгляду і висвітлення історії організації й розвитку Чернівецького державного медичного інституту в 1944-1946 рр.: умови, в яких організовувався вищий навчальний заклад; закріплення за інститутом будівель для розміщення теоретичних корпусів, клінічних баз; контингент студентів; призначення першого адміністративного, професорсько-викладацького складів, навчально-допоміжного персоналу; організація кафедр; навчально-виховний процес,

наукова та лікувально-профілактична діяльність закладу тощо.

Ключові слова: Чернівецький державний медичний інститут, Буковинський державний медичний університет, лікувально-медичний центр, науково-медичний потенціал, науково-дослідна робота, методична комісія, професорсько-викладацький склад, вступна кампанія, навчальний корпус, клінічна база, організація кафедр, студентське наукове товариство.

Буковинський державний медичний університет (БДМУ) сьогодні відіграє особливу роль у системі медичної освіти України. В університеті працюють 78 докторів та 324 кандидати медичних наук, 66 професорів, 193 доценти, багато науковців, знаних в Україні і за кордоном. За даними наукометричної бази «SCOPUS», він посідає 37-му позицію серед вищих України та 7-му серед вищих медичних закладів держави. За конкурсом поданих заяв абітурієнтів на спеціальність «лікувальна справа» у 2012 році БДМУ посів перше місце в країні. За результатами світового рейтингу інституціональних депозитаріїв «Ranking Web of World Repositories» університет посів перше місце серед вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України.

Історія навчального закладу є яскравою ілюстрацією результатів самовідданої плідної праці людей, професіоналів своєї справи, захоплених невтомною працею у справі охорони здоров'я нації, підготовки медичних кадрів, розвитку науки.

Історіографічну літературу, яка стосується досліджуваної проблеми, умовно можна поділити на три групи. До першої належать роботи загального характеру: історичні нариси, оглядові статті, приурочені розвитку Буковинського державного медичного університету в цілому та його співробітникам (у минулому 2-го Київського, Чернівецького державного медичного інституту, Буковинській державній медичній академії) [52-54; 59; 74; 88; 94], у тому числі авторів статті [49-51]. Сюди ж належить єдина стаття, присвячена історії розвитку університету за окремих періодів його діяльності, – Київському періоду [68]. До другої групи відносяться наукові статті про історію становлення, наукові здобутки, сучасний стан і перспективи розвитку окремих кафедр БДМУ [57; 64-67; 70-71; 76; 78; 80; 86; 93; 99]. Статті, присвячені видатним лікарям, – засновникам кафедр,

наукових напрямків, медичних служб [56; 58; 60; 62-63; 69; 72-73; 75; 77; 79; 81; 83-85; 87; 89-92; 95-98] – належать до третьої групи досліджень із цієї проблематики. Підсумовуючи огляд літератури з історії становлення та розвитку БДМУ, можна дійти висновків про те, що незважаючи на факт нагромадження великої кількості робіт, у цьому матеріалі ще багато прогалин, як-от: комплексне дослідження окремих етапів становлення і розвитку БДМУ, недостатність уведення в науковий обіг архівних та інших джерельних матеріалів з цієї проблематики.

У роботі робиться спроба аналітичного та синтезуючого підходу до розгляду і висвітлення історії організації й розвитку Чернівецького державного медичного інституту в 1944-1946 рр.: умови, в яких організовувався вищий навчальний заклад; закріплення за інститутом будівель для розміщення теоретичних корпусів, клінічних баз; контингент студентів; призначення першого адміністративного, професорсько-викладацького складів, навчально-допоміжного персоналу; організація кафедр; навчально-виховний процес, наукова та лікувальна діяльність закладу тощо.

У результаті пошукової роботи вдалося виявити нові архівні матеріали і документи, які суттєво розширюють **джерельну базу дослідження** та введені в науковий обіг уперше. Джерела умовно можна поділити на декілька груп: 1) постанови Міністерства (Наркомату) охорони здоров'я, протоколи засідань Чернівецького облвиконкому та міськвиконкому, де міститься інформація про заснування, закріплення за ЧДМІ будівель для розміщення теоретичних корпусів, гуртожитків для студентів, квартир для професорсько-викладацького складу [1; 4-14; 37]; 2) звіти про роботу ЧДМІ за перші три роки діяльності інституту, річні звіти та історичні довідки про організацію та роботу кафедр [18-19; 23-24; 26; 31-33;

39-44]; 3) звіти про роботу приймальної комісії та протоколи засідань державних екзаменаційних комісій [21-22; 25]; 4) протоколи засідань ради професорів та вченої ради інституту [15; 20; 34]; 5) статистична та фінансова звітність ЧДМІ [27-30; 35-36]; 6) книга наказів ЧДМІ, копія уставу ЧДМІ (1945), архівні особові справи співробітників [16; 45-48]; 7) матеріали міністерських перевірок про готовність ЧДМІ до початку нових навчальних років, з питань набору студентів, забезпеченість гуртожитками тощо [17]; 8) матеріали листування з республіканськими наркоматами, управліннями та главками, органами охорони здоров'я Чернівецької області [2-3]; 9) наукові роботи та публікації в місцевій пресі про стан медицини та здобутки ЧДМІ [38; 61]. Крім фондів Державного архіву Чернівецької області, архіву та історико-медичного музею БДМУ, були залучені також матеріали з фондів Національного музею медицини України (м. Київ).¹

Київський період діяльності навчального закладу і робота інституту в евакуації (1931-1944 рр.). На базі Першої робітничої лікарні Києва постановою Раднаркому СРСР навесні 1931 р. засновано виробничо-медичний інститут, який розпочав підготовку лікарів із фельдшерів та медсестер без відриву їх від виробництва. Директором призначений к. мед. н. Н.Г. Окропаридзе. Набір студентів (1931 р. – 138 осіб; 1932 р. – 400 осіб) здійснювався за рахунок медичних працівників Першої робітничої й Жовтневої лікарень, поліклінік Києва та Інституту охорони материнства й дитинства. Функції клінічних кафедр виконували відповідні за профілем відділення лікарні, а обов'язки завідувачів кафедр покладалися на керівників цих відділень. З 1 вересня 1936 р. установа отримала статус 2-го Київського державного медичного інституту з лікувальним факультетом (Постанова РНК УРСР № 1049 від 16 липня 1936 р.). Директор – к. мед. н. М.С. Лиманський. Створені 16 з 20 клінічних кафедр і розміщені у профільних відділеннях лікарні, які стали власними клініками інституту, а решта – на базі міських і відомчих лікарень Києва. Багато кафедр у 2-му Київському медінституті очолили відомі науковці – академіки В.Ю. Чаговець, В.М. Іванов, І.М. Іщенко, А.І. Замкова-Смирнова, професори Б.Я. Падалка, Г.С. Барг, В.Г. Лазарев, П.І. Баранник та інші. Усього за роки, які передували війні (1931-1941 рр.), в інституті підготовлено понад 560 лікарів. З початком Великої Вітчизняної війни, перед загрозою окупації, в липні інститут був евакуйований і розміщений на базі 1-го Харківського медінституту. У серпні до Харкова були евакуйовані навчально-матеріальна база та професорсько-викладацький склад 1-го і 2-го Київських медінститутів. Тимчасово, під час воєнного періоду рішенням уряду УРСР шляхом об'єднання штатного персоналу та навчально-матеріальної бази двох київських медінститутів, які вдалося зібрати в Харкові після евакуації з Києва, був створений Київський медінститут

(об'єднаний). Загроза захоплення ворогом Харкова примусила евакуювати Київський об'єднаний медінститут на Урал у місто Челябінськ, де він працював до повернення в 1943 р. у звільнений Київ.

Передислокація навчального закладу до Чернівців. У березні 1944 р. основна частина Чернівецької області, а у вересні м. Чернівці звільнені від німецько-фашистських військ. Це дозволило розпочати налагодження мирного життя на території Буковини.

Тяжким соціальним наслідком війни стали масові епідемії, які охопили населення краю. У цей період, поряд із традиційними хворобами, такими, як кір, грип, скарлатина та інші, вирувала епідемія висипного, поворотного і черевного тифів. Трагізм ситуації ускладнювався тим, що в цей період для боротьби з епідемією катастрофічно не вистачало ні ліків, ні обладнання, ні медичного персоналу, особливо на селі. Все це призвело до значної смертності, яка перевищувала народжуваність у 1945 р. на 17773 осіб, і становила 27341 випадок. З них 24256 смертей припадало на сільську місцевість [57, с. 266]. Першочерговим завданням більшовицького режиму було приведення Буковини у повну відповідність із радянською системою суспільно-політичного та соціально-економічного життя, у тому числі і у сфері медицини.

Наркомат охорони здоров'я в серпні 1944 р. звернувся до Ради Народних Комісарів (РНК) УРСР із проханням поновити діяльність 2-го Київського медінституту з передислокацією його в м. Чернівці, яке майже не зазнало руйнувань під час бойових дій і мало всі необхідні умови для розміщення в ньому та забезпечення повноцінної діяльності вищого медичного навчального закладу. Щоб переконати Раднарком у доцільності передислокації навчального закладу, Чернівецький облвиконком та обком КП(б)У ухвалили спільну Постанову № 404 від 11 вересня 1944 р. із проханням розмістити 2-й КДМІ в місті Чернівці.

Умови, в яких створювався інститут. Навчальний заклад створювався в умовах повоєнної розрухи. Завідувач обласного відділу охорони здоров'я В. Гордієнко в 1944 р. описував ситуацію на сторінках обласної газети («Радянська Буковина», від 29 квітня 1944 р. [62]). У статті наголошувалося на зруйнуванні та розграбуванні у ході війни всієї лікувально-профілактичної мережі, а саме: вивезення медичного устаткування та м'якого обладнання; закриття в Чернівцях тублікарні та тубдиспансеру, двох тубсанаторій, венерологічного диспансеру, двох поліклінік, трьох амбулаторій, консультації для жінок і дітей, дитячих ясел; зменшення кількості ліжок у лікарнях (наприклад, в обласній, дитячій лікарні та пологовому будинку кількість ліжок зменшилося до 60 %). Міська лікарня перетворена на військову казарму. Така ж ситуація спостерігалася і в районних центрах та селах: медичні установи пограбовано, закрито чи скорочено. Із 405 лі-

карів в області залишилося лише 120 осіб, інших розстріляно та вислано за межі Буковини, середніх медпрацівників залишилось одиниці. Отже, перед радянською владою в перші повоєнні роки стояло питання поновити у найкоротший термін лікувально-профілактичну мережу області на рівень 1941 р.²

Про тяжкий стан у сфері медичного обслуговування дізнаємося з матеріалів перевірок медичних закладів Чернівецької області народного комісара державного контролю УРСР. Зокрема, у листі народного комісара до голови Чернівецького облвиконкому від 20.04.1945 р. йдеться про висновки Наркомату Державного контролю, де зазначається про недопустимий стан оснащення дитячих пологових закладів міста м'яким інвентарем, вагітним не забезпечена видача дитячих пакетів для новонароджених, не організовані молочні кухні (замість п'яти, відкрита лише одна молочна кухня, що працює з перебоями); дитячі і жіночі консультації, пологовий будинок у лютому та березні залишилися без палива тощо [2, арк. 100-102].

З перших днів свого існування співробітники новоствореного інституту разом із місцевими органами охорони здоров'я ліквідували в краї епідемії висипного (1944-1946), поворотного (1945-1946), черевного (1945-1946) тифів. Розпочався активний, планомірний наступ на венеричні хвороби (1944-1948), туберкульоз (1944-1958), ендемічний зуб (1946-1963) тощо. Внаслідок поширення корости в коней у лютому 1946 р. на підсобне господарство ЧДМІ було накладено карантин.

У силу несприятливих кліматичних умов (засуха і неврожай, тривала, незвична холодна для Північної Буковини зима) Інститут зустрівся з додатковими труднощами. Протягом декількох місяців не опалювалися навчальні приміщення, у цей же час по всьому місту була відсутня електроенергія, дуже часто виникали перебої з водозабезпеченням, існували проблеми з постачанням хліба.

Саме в таких складних умовах йшов процес організації медичного інституту в Чернівцях.

20 жовтня 1944 р. видана постанова № 1360 РНК УРСР «Про відновлення роботи 2-го Київського медичного інституту» [14], в якій Народному комісаріатові охорони здоров'я дозволено поновити діяльність медичного інституту з лікувальним факультетом та передислокувати його до м. Чернівці. У постанові за підписом голови РНК УРСР М. Хрущова Чернівецький облвиконком зобов'язаний був виділити Чернівецькому медичному інституту наступні будівлі для розміщення теоретичних корпусів: будинки по Театральній площі, 5, 6,³ будинок по вул. Неагой Басараб, 1,⁴ будинок колишнього теологічного факультету⁵. За навчальним закладом закріплювалася клінічна база: обласна лікарня (700 ліжок), пологовий будинок (100 ліжок), дитяча лікарня (150 ліжок), психіатрична лікарня (600 ліжок), лікарня для хворих на туберкульоз (100 ліжок), облвендиспансер, облтубдис-

пансер, 2-га міська поліклініка, жіноча і дитяча консультації, молочна кухня. Для професорсько-викладацького складу інституту мало бути виділено 75 квартир, інституту – 75 га землі для організації допоміжного господарства. Затвердили також кількість студентів для набору до інституту в 1944-1945 н. р. (на I курс – 300 студ.). Наркомат торгівлі УРСР зобов'язаний був відкрити при інституті їдальню закритого типу.

Місцевій владі не вдалося виконати повністю дану постанову. Інститут народжувався в реальних умовах повоєнної відбудови. Для виконання згаданої постанови 21 жовтня 1944 р. до Чернівців прибула бригада у складі чотирьох осіб для організації роботи інституту: Євген Іллєч Кефелі, Михайло Сидорович Шульга, Євген Іванович Єфімов, Григорій Федорович Тіняєв [3, арк. 7-8]. Першим ж наказом по інституту доцент Є.І. Кефелі призначається в. о. директора закладу; доцент М.С. Шульга – в. о. заст. директора з навчальної та наукової роботи та в. о. завідувача кафедри гістології; Є.І. Єфімов⁶ – пом. директора з адміністративно-господарської роботи та в. о. головного бухгалтера інституту; Г.Ф. Тіняєв – в. о. завідувача кафедри військово-медичної підготовки [45, арк. 1-1зв.]. Як засвідчують джерельні матеріали, Єфімов Є.І. і Тіняєв Г.Ф. у період 15-20 листопада 1944 р. звільнилися з роботи за власним бажанням, Кефелі Є.І. 29 листопада 1944 р. виїхав до Києва до НКОЗ, на час своєї відсутності обов'язки в. о. директора інституту поклав на Шульгу М.С. Офіційно Кефелі Є.І. звільнився з роботи 13 січня 1945 р. та повернувся до роботи в Київський медінститут. Новим в. о. директора ЧДМІ призначено Григорія Андрійовича Лічмана [45, арк. 8 зв., 10-11 зв., 30 зв.]. З кінця серпня 1945 до 1951 р. директором ЧДМІ був к. мед. н., доц. Дмитро Сергійович Ловля.

Першого листопада 1944 р. на посаду в. о. декана медичного факультету та паралельно асистента кафедри пропедевтичної терапії призначили Б.Б. Роднянського.

У період від жовтня 1944 до березня 1945 р. призначені перші в. о. завідувачів кафедр: з 21-го жовтня – доц. Шульга М.С. (кафедра гістології) та доц. Тіняєв Г.Ф. (кафедра військово-медичної підготовки⁷); з 25-го жовтня – викл. Кауль К.Є. (кафедра латинської мови), доц. Водатурський Г.А. (кафедра загальної хімії), доц. Конозенко І.Д. (кафедра фізики), доц. Андрєєв І.Ф. (кафедра біології); з 1-го листопада – Сафранков Н.Х. (кафедра органічної хімії), Василашко І.Д. (кафедра іноземних мов); з 11-го листопада – Пономарьова В.А. (кафедра фізичної підготовки); з 15-го листопада – Грищенко С.М. (кафедра марксизму-ленінізму⁸); з 24-го листопада – Андрєєв Б.В. (кафедра фізіології); з 21-го грудня – проф. Михалойц Н.І. (кафедра отоларингології); з 1-го січня – Гуляницький Т.М. (кафедра оперативної хірургії); з 12-го січня – Цитрицький Є.Р. (кафедра факультетської та загальної хірургії); з 17-го січня – Вихно-Філатова К.Д. (кафедра норм. анатомії); з 19-го

січня – Костенко П.Г. (кафедра патанатомії); з 1-го лютого – Сіла В.І. (кафедра фармакології); з 6-го лютого – Венцківський М.К. (кафедра акушерства та гінекології); з 16-го лютого – Роднянський Б.Б. (кафедра пропедевтичної терапії); з 20-го лютого – Тихонович І.Ф. (кафедра очних хвороб); з 25-го лютого – Федорович О.М. (кафедра дитячих хвороб); з 1-го березня – Кратінова К.Р. (кафедра біохімії). Отже, до початку навчального семестру сформована основна частина кафедр ЧДМІ.

Саме в цей період паралельно призначаються працівники на інші ключові посади: з 24-го жовтня Ткаченко Є.М. – на посаду в. о. коменданта адміністративного корпусу, Магдіна П.О. – в. о. коменданта теоретичного корпусу⁹ (сьогодні це корпус філософсько-теологічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича); з 4-го листопада – Брунвасер Г.М. (гол. бухгалтер); з 11-го листопада – Чудновська К.Б. (зав. бібліотеки); з 15-го листопада – Медвідь І.А. (пом. директора з адміністративно-господарської роботи замість Єфімова Є.І.); з 1-го січня – Суслов І.М. та пізніше Дирда М.Ф. (директором підсобного господарства інституту) тощо.

Згідно з уставом ЧДМІ, прийнятого 1945 р., директор та його заступник з навчальної та наукової роботи затверджувалися Всесоюзним комітетом у справах вищої школи при РНК СРСР за поданням Наркомату охорони здоров'я. Рішення цього Комітету також організовувалися і ліквідувалися факультети, спеціальності і кафедри; затверджувалися результати конкурсу на завідування кафедрами за поданням директора закладу через НКОЗ. Натомість склад вченої ради, навчально-допоміжні заклади (лабораторії, кабінети, клініки, навчальні господарства, бібліотеки, майстерні тощо), результати конкурсу на посади професора і доцента затверджувалися Наркоматом охорони здоров'я. Встановлені такі штатні посади: професор-завідувач кафедри, професор кафедри, доцент, асистент, стар. викладач, викладач; стар. лаборант; лаборант; стар. препаративний; препаративний (Розділ 4, п. 18, 20, 33, 36, 39, 46) [16].

Навчальні корпуси. З кінця жовтня 1944 р. на основі Постанови РНК УРСР № 1360 від 20.10.1944 р. Інститут розміщувався в приміщенні **теологічного корпусу** колишньої Резиденції Митрополитів. Тут же на перших порах у непристосованих приміщеннях проживали студенти. Одночасно Інституту передавалися будинок на **Театральній площі, 5** (сьогодні центральний корпус БДМУ на вул. **Театральній, 2**)¹⁰ для адміністративного корпусу; будинок колишньої стоматологічної, а пізніше очної лікарні по вул. **Балмаша, 3** (сьогодні це морфологічний корпус на вул. **Ризькій, 3**)¹¹. Згодом, замість теологічного корпусу, ЧДМІ отримав будинок колишнього гуртожитку учнів школи «Ion Nistor» на вул. **Т. Масарика, 2** (сьогодні це теоретичний корпус на вул. **Богомольця, 2**)¹². Таким чином, Чернівецький облвиконком виконав Постанову № 1360

лише частково: будинки на Театральній пл., 6 (колишній Єврейський дім), на вул. Неагой Бесараб, 1 (теперішня вул. М. Штерна, 1) та теологічний корпус так і не були передані ЧДМІ.

Згідно з рішенням Чернівецького міськвиконкому № 659 від 02.08.1946 р. під навчальний корпус ЧДМІ був переданий і будинок по вул. **О. Кобилянської, 42**, який до того належав Чернівецькому університету.

Ще складнішою була ситуація з наданням ЧДМІ приміщень під **гуртожитки** для студентів. Приміщення колишнього готелю «**Брістоль**» (вул. Дачія, 1; сьогодні це гурт. № 1 по вул. М. Заньковецької, 11)¹³ декілька разів переходило з рук в руки, доки остаточно не було закріплене за медичним інститутом.

У 1940 р. готель «Брістоль», де налічувалось 57 кімнат, націоналізовано й оцінено в 4 млн. левів та передано для використання міській владі. Після передачі ЧДМІ цієї будівлі згідно з постановою РНК № 1360, 1 листопада 1944 р. призначено в. о. коменданта Зандберг Л.Я. з випробувальним терміном один місяць. З архівних матеріалів видно, що в наступні місяці силами Інституту тут проводився ремонт, студенти жили в нестерпних умовах: не було води, опалення, часто виникали проблеми з каналізацією [15, арк. 1-5]. У ході міністерської перевірки (червень 1945 р.) це призвело до різкої критики стану гуртожитку. В акті перевірки, зокрема, зазначено, що студентський гуртожиток неупорядкований, його санітарно-гігієнічний стан – незадовільний [2, арк. 133-134].

Згідно з рішенням Чернівецького міськвиконкому № 463 від 17 липня 1945 р. директора Готельтресту зобов'язано прийняти по акту готель «Брістоль» та до 1 вересня 1945 р. відремонтувати його. Щодо студентів ЧДМІ, які там проживали, то для них мали підібрати інше приміщення.

У реальності ЧДМІ користується будівлею до початку 1946 р. Для студентів під гуртожиток міська влада виділила частину будівлі по вул. О. Кобилянської, 53. З тексту листа директора ЧДМІ до секретаря міському ВКП(б) та голови міськради від листопада 1945 р. дізнаємося про те, що «... *З наступом холодів проживати в «Брістолі» абсолютно неможливо. Відсутність світла, води, а звідси і порча каналізації може призвести в найближчий час до масового спалаху епідемії захворювань... ЧДМІ просить негайної допомоги. Ця допомога полягає в тому, щоби в найближчі дні виконати рішення обкому і облвиконкому про передачу нам повністю приміщення по вул. О. Кобилянської, 53. Для цього потрібно переселити з цього будинку управління кінофікації і Облплодоовощ, а також звільнення шляхом переселення мешканців семи квартир*» [8, арк. 78-78 зв.].

У 1946-1947 рр. у будівлі проводився ремонт, поступово виселялися й інші мешканці цього будинку, і з серпня 1947 р. планувалася його передача під республіканські курси Міністерства заготівель СРСР [13, арк. 80]. Але, наре-

шті, у 1948 р., відповідно до рішення № 675/30 Чернівецького облвиконкому, приміщення дісталося ЧДМІ для відбудови і розташування в ньому студентського гуртожитку. Це рішення схвалено і Радою Міністрів СРСР. І вже 29 квітня 1949 р. приміщення передано на баланс Медінституту. Міністерство охорони здоров'я УРСР виділило 726.000 крб. для реконструкції будівлі. Після капітального ремонту і реконструкції вона в 1948-1950 рр. стала гуртожитком № 1 на 480 місць по вул. *М. Заньковецької, 11*.

Отже, станом на 1946 р. ЧДМІ володіє трьома гуртожитками: на вул. *Червоноармійській, 3* (900 м²), *23* (500 м²) та вул. *О. Кобилянської, 53* (653 м²) та тимчасово передав будинок, де розміщувався в минулому готель «*Брістоль*» Готельтресту. На вул. *О. Кобилянської, 53* (теперішній Німецькій дім¹⁴) адміністрація Інституту здобула для себе частину будинку на 130 місць (рішення Чернівецького міськвиконкому № 884 від 01.12.1945 р.), приміщення по вул. *Червоноармійській, 3* на 34 кімнати (рішення Чернівецького міськвиконкому № 99 від 21.02.1945 р.) [4, арк. 39].

У серпні 1946 р. Міністерство охорони здоров'я перевіряло готовність ЧДМІ до нового 1946-1947 н. р. В акті від 5 серпня 1946 р. констатується, що в гуртожитках наявні 350-400 місць при потребі в 700 (200 студентів живуть у кутках). Встановлено, що не тільки недостатньо ліжок, але й те, що вони погані якості (половина ліжок складають тапчани); столів 30 % від потрібної кількості; шаф, тумбочок і подушок немає; матраци солом'яні; ковдри та простирадла старі і неналежного стану [17, арк. 1-2]. Матеріально-побутові умови студентів були вкрай тяжкими: гуртожитки погано опалювалися, відсутні елементарні зручності (тіснота, перебої з світлом і водою, несправна каналізація, нестача меблів і білизни, слабе забезпечення продуктивних карток, проблеми з постачанням хліба). Крім гуртожитків, для проживання студентів інститут наймав і оплачував із свого бюджету ще 270 місць (так званих «кутків») у приватних квартирах мешканців міста.

Гуртожитки становили собою багатоквартирні будинки, для студентів часто не було елементарних зручностей: багато прохідних кімнат, відсутні кімнати для занять, не облаштовані пральні і кухні. Меблювання недосконале: ліжок вистачало майже всім студентам, але шаф, тумбочок, столів і стільців було обмаль, і студенти займалися сидючи на ліжках або на імпровізованих сидіннях (стопки книг, дрова). Санітарний стан у зимовий період та ранньою весною був незадовільним [24, арк. 4, 8-10].

У студентській їдальні по вул. Богомольця, 2 могли харчуватися від 100 до 1200 чол. У 1945 р. у зв'язку з низькою якістю обідів тут харчувалося 300-370 студентів. З 1946 р. при їдальні почав працювати комерційний буфет (продавали пиріжки і чай з цукром) [32, арк. 52]. Більшість студентів отримували продукти по картках у сухому

вигляді і готували обід вдома. Продукти по картках можна було отримати в студентському магазині, що знаходився у віданні "Міськторга".

Підсобне господарство (75 га), відведене ЧДМІ згідно з постановою РНК УРСР № 1360 від 20.10.1944 р., знаходилося на відстані 17 км. від міста у с. Чорнівка. Там було засіяно зернові культури (ячмінь, овес, кукурудза), соняшник, картоплю, капусту, огірки, столовий буряк, моркву, цибулю тощо. Однак з різних причин (засуха тощо) у перші роки ЧДМІ не отримував урожаю, господарство залишалось нерентабельним. З матеріалів міністерської перевірки (про готовність ЧДМІ до 1946-1947 н. р.), зокрема довідуємось про те, що отримано врожай вівса і ячменю 2 центнери з га, кукурудза засохла через несприятливі погодні умови, всі городні культури пропали від засухи, картопля та кормові коренеплоди вродили погано [17, арк. 1-2]. Станом на 1 серпня 1946 р. у господарстві нараховувалося 10 коней і пара волів. Інститут мав проблеми з транспортом. На балансі було чотири грузові автомашини, з яких три в неробочому стані та одна ГАЗ (півторатонка), що працювала з великими перебоями через часті поломки.¹⁵ Це все призвело до того, що Інститут не зміг забезпечити себе паливом. Так, замість 450 т. вугілля завезено лише 70 т. З 900 складометрів дров, заготовлених у Герцаївському районі, змогли завезти лише 230 складометрів через відсутність транспорту і бензину [24, арк. 59-60]. У матеріалах міністерської перевірки відзначений також той факт, що Обком партії та Облвиконком не тільки не допомогли Інституту в цьому, але навіть не відреагували на розкрадання військовими частинами 250 складометрів заготовлених студентами дров [17, арк. 3-10].

Інститутські побутові майстерні (шевська і кравецька) тільки наприкінці 1945-1946 р. н. почали частково задовольняти запити студентів. Так, шевська майстерня ремонтувала 40 пар взуття в місяць і шила 8 пар, кравецька – шила 4 костюми чи пальто [24, арк. 55-58].

Набір студентів на перший курс до ЧДМІ відбувся в серпні-вересні 1944 р. у Києві в 1-му Київському медінституті, а ще понад 50 осіб набрали з місцевого населення та поранених, які лікувались у фронтних військових шпиталях, що знаходилися на той час у Чернівцях. Оскільки план набору студентів ще не було виконано, з 24 жовтня 1944 р. в інституті оголошений додатковий набір студентів на I курс (наказ № 2 від 23.10.1944 р.) та сформована приймальня комісія у складі директора Кефелі Є.І., заст. директора Шульги М.С., в. о. завідувача кафедри загальної хімії, доц. Водатурського Г.А., в. о. завідувача кафедри фізики, доц. Конозенко І.Д., викл. української мови Чернівецького університету Колесник Т., викл. російської мови Чернівецького університету Кабацький Т.

Абітурієнти, набрані на I курс в 1944 р., були зараховані в жовтні «студентами 2-го Київського медичного інституту в м. Чернівцях» і роз-

почали заняття з 1 листопада на кафедрах Чернівецького державного університету. Решта курсів (2, 3, 4-й) комплектувалися до березня 1945 р. переводом студентів із різних медінститутів СРСР. На 4-й курс зараховано також 50 демобілізованих заурядлікарів для завершення перерваного війною навчання і отримання диплома про вищу медичну освіту.

Наприкінці листопада 1944 р. у Наркомздоров'я УРСР було надіслано звіт про укомплектованість та організацію роботи 2-го Київського медичного інституту на новому місці. Лише після цього звіту 2-му КДМІ було надано назву «Чернівецький державний медичний інститут» і для засвідчення офіційних документів вручено нову печатку.

Якщо в 1944 р. студентські ряди поповнювалися передовсім за рахунок направлених з інших медінститутів України, то 1945 р. ЧДМІ укомплектував 1-й курс шляхом організаційного набору. Створені 9-місячні підготовчі курси на 100 чол., які значною мірою забезпечили новий набір 1946 р.

Незважаючи на те, що Інститут існував лише два роки, вдалося укомплектувати всі п'ять курсів і вже в 1945-1946 н. р. було випущено 85 молодих лікарів, які, за даними Державної екзаменаційної комісії, за рівнем своєї підготовки виявились не гіршими, ніж випускники інших старіших медінститутів. Молоді лікарі направлялися до Чернівецької, Станіславської і Тернопільської областей [24, арк. 1-3].

Із спільної заяви в. о. директора інституту Кефелі Є.І. та зав. обласного відділу охорони здоров'я В.І. Гордієнко від 4 листопада 1944 р., адресованої секретареві обласного комітету КП(б)У та голові Чернівецького облвиконкому, дізнаємося про складні умови, в яких організовувалася робота Інституту: 1. Із відведених Постановою РНК УРСР приміщень, інституту передали лише будинок на Театральній площі, 2 та готель «Брістоль» на пл. Дачія, 1 (сьогодні площа Філармонії); 2. Студенти, що приїхали з України і Росії, проживають у приміщеннях теологічного корпусу, не маючи ні ліжок, ні матраців; 3. Медінститут не має палива, а тому приміщення виділених навчальних корпусів і гуртожитків не опалюються. Облпланом виданий наряд на 150 складометрів дров, але інститут не має транспорту і завезти їх не може; 4. Із 75 обіцяних квартир виділено лише 6 і ті на околиці міста; 5. Заняття ведуться на поламаних партах, взятих у школах, та з використанням інших випадкових меблів, відсутні аудиторні дошки та лабораторні столи; 6. Передані інституту будинки на Театральній площі і площі Дачія, 1 потребують капітального ремонту, який виконати ніхто не може. У кінці заяви містилося прохання надати негайну допомогу у вирішенні проблем, оскільки становище погіршувалося з наближенням холодної пори року [3, арк. 7-8].

Незважаючи на це, кількість студентів поступово починає збільшуватись. Так, якщо станом на 1 січня 1945 р. в Інституті нараховувалося 357

студентів, то вже 1 березня – 372, у червні, після зарахування студентів на 2, 3-й та 4-й курси, – 601, у вересні, після нового набору, – 1220 студ. Тенденція до збільшення зберігається і надалі: якщо станом на 1 січня 1946 навчалася 1138 студ., то у вересні 1946 р., після нового набору, – 1302 студ. (станом на 1 січня 1947 р. – 1294 студ.) (рис. 1). Паралельно зростає й чисельність випускників. Так, якщо у 1946 р. було випущено 88 лікарів, то у 1947 р. – 157.

Потрібно відзначити той факт, що з 372 студентів 1-го курсу інституту станом на 1 березня 1945 р. було 14 чоловіків та 358 жінок. Таке співвідношення зберігається і в червні 1945 р. на 2, 3, 4-му курсах – 24 чоловіки та 205 жінок; у I семестрі 1946 р. – близько 10 % чоловіків. Кількість чоловіків починає збільшуватись лише з 1947 р.¹⁶

За національним складом у I семестрі 1946 р. переважали українці – 41,3 %. Великим був відсоток євреїв та росіян – 31,1 % та 25,5 % (інші національності – 2,1 %). Така ж тенденція зберігається в новому 1946-1947 н. р.: українців – 43,9 %, євреїв – 29,9 %, росіян – 21,8 %, інші національності – 4,4 % (рис. 3) [18, арк. 2-4; 20, арк. 25-29, 105; 29, арк. 4, 50; 30, арк. 3; 36, арк. 3; 35, арк. 2].

Важливим кроком ЧДМІ для збільшення чисельності абітурієнтів було організація підготовчих курсів. У 1944-1945 н. р. зроблено спробу створити підготовчі курси для інвалідів Вітчизняної війни, однак за браком вступників вони так і не були організовані [18, арк. 1-4]. Плідним у цьому напрямку виявився наступний 1945-1946 н. р., коли запрацювали вперше створені 9-місячні підготовчі курси на 100 осіб [24, арк. 1-3]. У звіті ЧДМІ за 1946-1947 н. р. міститься інформація про те, що в 1947 р. підготовчі курси закінчили 74 абітурієнти. За національним складом на підготовчому відділенні на початку 1946 р. навчалися: 36 % росіян, 33,6 % українців, 26,9% євреїв, 3,5 % – інші національності. Відсоток учасників Великої Вітчизняної війни становив 40,6 % (доповідна записка зав. підготовчими курсами тов. Дроцика директору ЧДМІ від 26.02.1946 р.) [19, арк. 72].

З 1946 р. змінюється якість вступної кампанії. Викладачі ЧДМІ починають самі популяризувати знання про професію потенційним абітурієнтам – учням. З доповіді зав. кафедри топанатомії Ф.І. Гуляницького дізнаємося про розповсюдження інформації щодо вибору фаху на зборах всіх учнів десятиліток м. Чернівці на початку 1946 р. [18, арк. 1-4]. Надалі ця робота набуває ознак системності: у 1946-1947 рр. представники ЧДМІ були направлені в райони Чернівецької, Тернопільської, Рівненської та інших областей Західної України, які проводили профорієнтаційну роботу. Детально розписані заходи ЧДМІ з оповіщення населення про прийом до інституту. В «Акті перевірки ЧДМІ з питань набору студентів на 1946-1947 н. р.» міститься інформація про оголошення в газетах, на радіо, оповіщення на ім'я обласного відділу охорони здоров'я, відпові-

ді на індивідуальні запити абітурієнтів, вивішування оголошень у місті тощо [17, арк. 3-10].

Про результати проведення підготовчих курсів та системної вступної кампанії дізнаємося з офіційної статистики та документів. Так, в «Акті перевірки готовності ЧДМІ до нового 1946-1947 н. р.» від 5 серпня 1946 р. зазначається, що подано 602 заяви на I курс при контингенті набору в 300 осіб [17, арк. 1-2]; влітку 1947 р. до приймальної комісії подано 500 заяв при контингенті набору у 200 осіб.

Потрібно відзначити, що не всі абітурієнти, а також студенти за переводом складалі вступні іспити. Так, з матеріалів перевірки Мінздрава УРСР дізнаємося, що під час вступної кампанії 1946 р. на 1-й курс було зараховано без прийому вступних іспитів – 123 особи, з яких 6 абітурієнтів, які закінчили середню школу із золотою медаллю, 9 – зі срібною, 74 – учасники Вітчизняної війни, відмінники середньої школи, 34 – у порядку переводу з інших медінститутів [17, арк. 3-10].

У перші роки організації ЧДМІ тяжкою була ситуація з кваліфікованим професорсько-викладацьким складом (табл. 1).

Формується перший професорсько-викладацький склад ЧДМІ: д. мед. н, проф. **В.А. Ельберг** (завкафедри факультетської терапії); д. мед. н, проф. **Н.І. Михалойц** (завкафедри отоларингології); д. мед. н, проф. **Б.К. Осінов** (завкафедри загальної хірургії); д. мед. н, проф. **Є.Р. Цитрицький** (завкафедри факульт. хірургії); д. мед. н, проф., заслужений діяч науки **О.Ю. Мангейм** (завкафедри госпіт. хірургії); д. мед. н, проф. **М.К. Венціківський** (завкафедри акушерства і гінекології); д. мед. н, проф. **С.М. Савенко** (завкафедри нерв. хвороб); д. мед. н, проф. **І.Г. Федоров** (завкафедри патфізіології); д. мед. н, проф. **О.М. Федорович** (завкафедри педіатрії); д. мед. н, проф. **С.П. Закривидорога** (завкафедри фармакології); д. мед. н, проф. **Ф.А. Баїтан** (завкафедри загальної гігієни).

У 1946-1947 н. р. затверджено вчений ступінь доктора медичних наук та звання професора **Б.Л. Радзіховського** (завкафедри очних хвороб); склад ЧДМІ поповнюється новими докторами наук: **М.Ю. Рапопорт** (завкафедри пропедевтичної терапії), **Ф.М. Гуляницький** (завкафедри загальної хірургії з 1.1.1947 р.), **Г.П. Каліна** (завкафедри мікробіології) [32, арк. 7-9]. Крім того, обов'язки завідувачів кафедр виконували цілий ряд кандидатів наук та доцентів: **К.Д. Філатова** (кафедра норм. анатомії), **К.Р. Кратінова** (біохімії), **М.С. Шульга** (гістології), **П.Г. Костенко** (патанатомії), **С.К. Лобинцев** (організації охорони здоров'я), **М.Г. Безюк** (шкірних хвороб), **Г.А. Водатурський** та ін.

Перший професорсько-викладацький склад інституту – це видатні науковці, викладачі ВНЗ зі стажем, клініцисти з провідних вищих навчальних закладів Києва, Москви, Одеси, Ленінграда, Саратова, Харкова, Дніпропетровська, Ростова, Мінська, Казахстану, частина з яких отримали професійний досвід у Парижі, Берліні, Польщі. Так, **Г.А. Лічман** – працював у минулому на посаді директора стоматологічного інституту в Харкові, заступника наркома охорони здоров'я Киргизької РСР; **Д.С. Ловля** – працював на посаді директора Харківського медінституту (у 1935 р. заклад визнано кращим серед усіх медичних інститутів УРСР); **Є.І. Кефелі та Шульга М.С.** – у І Київському медінституті (Є.І. Кефелі тимчасово виконував обов'язки директора медінституту в жовтні 1941 та листопаді 1943 рр.); **С.К. Лобинцев** – у минулому нарком охорони здоров'я Киргизької РСР, заслужений лікар СРСР; **О.Ю. Мангейм** закінчив Паризький медінститут, працював на посаді завкафедри пропедевтичної хірургії Білоруського медінституту, хірургії Сталінобадського медінституту, у 1945 р. йому за видатні заслуги в галузі медицини Президія Верховної Ради Таджицької РСР присвоїла звання заслуженого діяча науки; **Ф.А. Баїтан** – закінчив аспі-

Таблиця 1

Професорсько-викладацький склад ЧДМІ у 1944-1947 рр.

Навчальні роки	Професори	Доценти	Асист., викл. – канд. наук	Асист., викл. – без наук. ступ.	Всього
1944-1945	5	5	18	116	144
1945-1946	7	6	15	148	176
1946-1947	11	7	24	124	166

Таблиця 2

Національний склад професорсько-викладацького складу ЧДМІ станом на 1 березня 1946 р. [27, арк. 23].

Посада	Заг. кількість	українців	росіян	євреїв	З них – докт. наук	З них – канд. наук
Завкафедр	32	14	11	7	10	19
Доцент – ст. викл.	21	5	8	8	-	13
асист. – викл.	112	30	38	42	-	9
Всього	165	49	57	57	10	35

рантуру при Харківському медінституті, проходив стажування на кафедрі гігієни Берлінського університету; працював на посаді завкафедри гігієни Київського та Сталінабадського медінститутів, очолив відділ гігієни ґрунтів Всесоюзного науково-дослідного інституту комунальної гігієни (Москва); **О.М. Федорович** – випускник Варшавського університету, працював на посаді зав. кафедри педіатрії Астраханського університету; **С.М. Савенко** – працював в Інституті вдосконалення лікарів, завідувачем патоморфологічним відділом і клініки нервових хвороб Психоневрологічного інституту м. Києва; **М.І. Михалойц** – завідувачем ЛОР-відділення Бакинського медичного інституту ім. Кірова; **М.Л. Огнос** (завкафедри пропедевтичної терапії ЧДМІ у 1945-1946 рр.) – доцентом Одеського, Дагестанського та Киргизького медінститутів; **І.Г. Федоров** – випускник 2-го Ленінградського медінституту; **М.П. Новіков** (з 1946 р. завкафедри топанатомії та операт. хірургії ЧДМІ) – випускник Харківського університету, працював ординатором клініки загальної хірургії Середньоазійського держуніверситету, завкафедри топанатомії (Москва); **Б.Л. Радзіховський** – випускник Дніпропетровського медінституту; **Н.М. Шинкерман** (завкафедри патанатомії з 1945 р.) – випускник Одеського медінституту; **М.М. Зотін, Є.Р. Цитрицький, Б.Б. Роднянський, В.І. Сила, Я.П. Склярів, Е.Р. Кратінова** – випускники та співробітники Харківського медінституту; **Н.П. Татаренко** – очолювала психіатричну клініку Українського науково-дослідного психоневрологічного інституту (м. Харків); **М.К. Венцівський, М.Г. Гуляницький** – вихованці Київського медінституту (М.К. Венцівський у період Великої Вітчизняної війни був проктором з навчальної роботи та зав. кафедри акушерства і гінекології Київського медінституту).

Проведений аналіз засвідчує, що професорсько-викладацький склад ЧДМІ на початковій стадії формувався не тільки зі співробітників ІІ Київського медінституту, а у своїй більшості зі співробітників І Київського медінституту, які повернулися впродовж одного навчального року, а також з випускників та співробітників Харківського медінституту, інших вишів Української РСР та республік СРСР.

Незважаючи на позитивні зрушення, у перші роки організації Інституту робота з укомплектування кафедр професорсько-викладацьким складом проводилася вкрай повільно. Найбільшою проблемою була недостатня кількість професорів – постійних завідувачів кафедр. Так, станом на кінець 1944-1945 н. р. на багатьох кафедрах існували вакансії на посаду завідувача: фізики, загальної хімії, фізіології, біології, патофізіології, загальної гігієни, шпитальної хірургії, психіатрії, судової медицини тощо. Крім того, кафедра марксизму-ленінізму (А.А. Меленівський), органічної хімії (Е.В. Малиновський), латинської мови (К. Кауль) очолювалися викладачами без наукових ступенів та звань; завкафедри іноземних мов

І.Д. Василашко керував паралельно ідентичною кафедрою в Чернівецькому університеті [18, арк. 2-4].

Зі звіту за 1947 р. заст. директора Інституту з наукової та навчальної роботи, доц. М.М. Зотіна дізнаємося про позитивні зрушення в підборі керівних кадрів (завкафедрами): 15 кафедрами керують доктори наук, професори, 17 кафедрами – кандидати наук, доценти [35, арк. 71-72]. Тобто, з одного боку констатуються позитивні зрушення, з іншого підкреслюється, що ця справа не доведена до кінця, ще не всі керівні кадри підібрані.¹⁷

З протоколу розгляду управління вищими медичними закладами НКОЗ СРСР штатного розпису професорсько-викладацького складу ЧДМІ (1945 р.) дізнаємося про такі цифри: обсяг навантаження кафедр у годинах – 111.365, середнє навантаження на одного викладача – 551, середні витрати зарплати на 1 студента – 1898 рублів [29, арк. 22]. В іншому документі, отриманому керівництвом ЧДМІ від НКОЗ УРСР і датованому 26.08.1946 р., повідомляється, що кошторис на утримання ЧДМІ у 1946 р. затверджено в сумі 9.073.000 рублів [29, арк. 37].

Станом на кінець 1946 р. [29, арк. 5] в Інституті числилося 106 осіб навчально-допоміжного персоналу: завлабораторії – 1, ст. лаборантів – 25 (у 1947 р. – 32), лаборантів – 42 (у 1947 р. – 54), ст. препаративників – 20, препаративників – 18. Чисельність іншого штатного персоналу (у тому числі персонал гуртожитків) складав 129 осіб [30, арк. 15].

Чисельність кафедр у перші роки організації Інституту варіювала від 34 у 1945 р. до 32 у 1947 р. [32, арк. 7-9]. Це кафедри фізики, загальної хімії, органічної хімії, марксизму-ленінізму, фізіології, біології, іноземних мов, латинської мови, фармакології, норм. анатомії, патанатомії, топанатомії, патофізіології, біохімії, гістології, мікробіології, загальної гігієни, пропедевтичної хірургії, факультетської хірургії, шпит. терапії, загальної хірургії, операт. хірургії, шпит. хірургії, акушерства і гінекології, педіатрії, отоларингології, нерв. хвороб, організації охорони здоров'я, інфекційних хвороб, шкіряних хвороб, психіатрії, судової медицини, військово-медичної підготовки та очних хвороб.

Кафедри починали свою роботу з нуля: зі створення лабораторій, музеїв, впорядкування архівів, загальноінститутської та кафедральних бібліотек. Зважаючи на це, можна вважати цей період підготовчим для роботи інституту. Найважливішим завданням було підвищення кваліфікаційного рівня співробітників кафедр.

В адміністративному корпусі (пл. Театральна, 2) розмістили дирекцію інституту, кафедри іноземних мов, фізики, хімії, військово-медичної підготовки, марксизму-ленінізму; в анатомічному (вул. Балмаша, 3) – кафедри норм. анатомії, топанатомії з оперативною хірургією; у теоретичному (вул. Т. Масарика, 2) – бібліотеку, кафедри біології, біохімії, гістології, фармакології, норм. фізіо-

логії, патофізіології; у гігієнічному (вул. О. Кобилянської, 42) – кафедри загальної гігієни, мікробіології. Щодо клінічних кафедр, то більшість із них були розташовані в обласній лікарні. Кількість ліжок на всіх клінічних базах – 1030¹⁸, вони розподілялись так: клініка госпітальної терапії – 100 ліжок, госпітальної хірургії – 120, пропедевтичної терапії – 60, факультетської терапії – 100, факультетської хірургії – 40, очних хвороб – 45, вуха, горла, носа – 40, загальної хірургії – 60, шкірно-венеричних хвороб – 80, інфекційних хвороб – 125, дитячих хвороб – 120, акушерства і гінекології – 100, нерв. хвороб – 60, психіатрична клініка – 60.

Період організаційного становлення кафедр супроводжувався великою кількістю проблем, які можна поділити на декілька груп:

1) проблеми, пов'язані з укомплектуванням професорсько-викладацького складу та навчально-допоміжного персоналу. Наприклад, станом на 15.06.1945 р. на кафедрі фармакології працювали три співробітники: в. о. завкафедри Сіла В.І., в. о. асистента Сердюк Е.Н. та лаборант [19, арк. 39-40 зв.]; на кафедрі інфекційних хвороб – зав. кафедри; в. о. доцента; асистент [26, арк. 78]. На кафедрі очних хвороб ситуація була ще гострішою: на початку 1945-1946 н. р. тут працював лише один асистент Тихонович І.Ф., який читав лекції і вів практичні заняття. Позитивні зрушення на цій кафедрі розпочалися з грудня 1945 р., коли прибув новий завкафедри, проф. Б.Л. Радзіховський [26, арк. 58-64]. Зі звіту проф. Венцківського дізнаємося, що несподівано, перед початком навчального року, 28 серпня 1946 р. Міністерство охорони здоров'я зняло з роботи трьох із чотирьох асистентів кафедри акушерства і гінекології і направило їх на периферію. Проф. Цитрицькому довелося за короткий час не лише знайти заміну цим працівникам, але і підготувати їх до навчального семестру [33, арк. 169]. Неоднозначним було становище на кафедрі загальної хірургії, де за перші 11 років існування змінилися дев'ять керівників кафедри, а кожні два роки оновлювався майже увесь її професорсько-викладацький склад [26, арк. 1-8]. У звіті ЧДМІ за 1945-1946 н. р. відзначається також недостатній досвід роботи асистентів деяких кафедр: норм. анатомії, факульт. хірургії, загальної терапії [24, арк. 11-13]. На певних кафедрах ЧДМІ працювали за сумісництвом завідувачі кафедр та викладачі Чернівецького університету. Так, на кафедрі біохімії у II семестрі 1945-1946 н. р. був запрошений для читання лекцій доц. кафедри біохімії Чернівецького університету В.Г. Кліменко; на кафедрі норм. фізіології – завкафедри фізіології Чернівецького університету, доц. Д.А. Кочерга; на кафедрі загальної хімії – доценти Чернівецького університету Трішін, Грицюта, Ковальов [26, арк. 41-57, 99-110]. Після обрання за конкурсом доц. Водатурського у серпні 1945 р. на посаду завкафедри загальної хімії ЧДМІ він залишив роботу в Чернівецькому університеті

(до того працював за сумісництвом у ЧДМІ, основна робота – декан хімічного факультету Чернівецького університету). Як вже зазначалося раніше, співробітників з Чернівецького університету запрошували і на завідування кафедр ЧДМІ та до складу приймальних комісій. На кафедрі судової медицини у 1945-1946 н. р. завідувачем був підполковник медичної служби А.І. Шустер, який працював одночасно головним судово-медичним експертом Прикарпатського військового округу.

2) недостатня забезпеченість кафедр приміщеннями, навчальною апаратурою та матеріалами, господарським обладнанням.

Про основні проблеми, з якими зіткнувся інститут у перші два роки свого існування на Буковині, можна почерпнути інформацію з актів перевірки установи комісією Міністерства охорони здоров'я. Так, в акті перевірки діяльності ЧДМІ наприкінці 1944-1945 н.р. відзначалося, що інститутом проведена суттєва робота зі створення навчально-матеріальної бази та клінік, а також у придбанні господарського та навчального обладнання. Серед недоліків зазначено: більшість теоретичних кафедр не оснащені господарським обладнанням (кафедри не мають лабораторних столів, витяжних шафів та ін. меблів); деякі кафедри погано забезпечені навчальною літературою та обладнанням, не вистачає мікроскопів, електроапаратури; на той час ще не був звільнений будинок, призначений для кафедри анатомії; деякі клініки (хірургія, акушерство і гінекологія) знаходяться у незадовільному стані і не відповідають вимогам навчальної та лікувальної роботи клінічних закладів [2, арк. 133-134]. Усунувши зазначені недоліки, Інститут у 1945-1946 н. р. зіткнувся з новими труднощами. Аналогічна перевірка в серпні 1946 р. виявила, що «стан твердого інвентарю по кафедрах незадовільний; недостатньо місць для сидіння (забезпеченість лише на 50 %; у двох аудиторіях були відсутні стільці), відсутні спеціальні столи ...» [17, арк. 1-2].

Про скрутне становище з приміщенням та твердим інвентарем йдеться і в щорічних звітах інституту. Так, у звіті за 1944-1945 н. р. констатується факт відсутності приміщень для кафедр норм. анатомії, топанатомії, патофізіології, недостатність лабораторних та аудиторних меблів, лаборантського посуду та апаратури, особливо для таких кафедр, як патофізіології, біохімії, фізіології [18]. Ситуація суттєво не поліпшилась і через рік. Зокрема у звіті ЧДМІ за 1945-46 н. р. констатується, що деякі теоретичні кафедри розміщені в просторах та зручних приміщеннях, інші (кафедри гігієни, фізики, судової медицини, іноземних мов) – у невеликих, тимчасових, малопристосованих для роботи приміщеннях. Кафедри топанатомії не вистачало підвалів для збереження трупів. Відзначено і той факт, що більшість теоретичних кафедр знаходилися у стадії формування, не вистачало меблів, класних дощок, апаратури і хімікатів [24, арк. 6-7].

Нові дані знаходимо у звітах деяких підрозділів. Так, кафедра загальної біології на початку існування не мала приміщення і була розташована на території Чернівецького університету. Лише у 1945-1946 н. р. її було переведено в приміщення теоретичного корпусу по вул. Т. Масарика, 2 (2 поверх) [33, арк. 159-160]. Вся робота кафедри загальної хімії у 1944-1945 н. р. проводилась у лабораторіях хімічного факультету Чернівецького університету, там же, в аудиторіях університету, відбувалися читання лекційного курсу з неорганічної хімії. Лише у серпні 1945 р. кафедра отримала приміщення по вул. Богомольця, 2 на 4-му поверсі. Деякі кафедри постійно змінювали місце роботи. Певним рекордсменом у цьому відношенні стала кафедра мікробіології, яка з початку 1945 р. розміщувалася в корпусі на вул. Т. Масарика, 2. Вже в серпні 1945 р. її було переведено до адміністративного корпусу; у серпні 1946 р. – до гігієнічного корпусу по вул. О. Кобилянської, 42; у серпні 1948 р. – до теоретичного корпусу на вул. Богомольця, 2.¹⁹ Постійного місця розташування до 1945-1946 н. р. не мала кафедра судової медицини, що була створена у вересні 1945 р. Спочатку педагогічний процес здійснювався в судомедичній лабораторії військового округу (вул. Пушкіна, 7) та в приміщенні Обласної судово-медичної експертизи (вул. Кишинівська, 2). У 1946-1948 рр. кафедра перейшла в приміщення Обласної судово-медичної експертизи та отримала три кімнати в будівлі 2-ї поліклініки. Лише у 1955-1956 н. р. кафедрі тимчасово передали дві навчальні кімнати в корпусі, що на вул. О. Кобилянської, 42. Такий стан справ характерний і для деяких клінічних кафедр. Так, для кафедри загальної хірургії першим приміщенням було хірургічне відділення обласної лікарні. У 1947 р. кафедру переведено до залізничної лікарні; у 1949 р. – до Госпіталю інвалідів Вітчизняної війни; у 1953-1954 н.р. – до 1-ї міської лікарні, звідки знову з осіннього семестру 1954-1955 н.р. – до госпіталю [43, арк. 1-8, 53-57, 123-127, 131-140].

Важливу роль в організації кафедр відігравав ентузіазм і винахідливість перших завідувачів та викладачів. Так, деякі кафедри в 1946 р. спромоглися самостійно замовити меблі [20, арк. 68-73]; кафедра патанатомії змогла забезпечити себе препаратами, необхідними для навчального процесу, що були винайдені в прозектурі обласної лікарні; викладачам кафедри норм. анатомії вдалося власноруч дістати кісткові препарати (з остеліології) від ІІ Харківського та Одеського медичних інститутів (1945) [18, арк. 47-48, 56-57 зв.]; на кафедрі патофізіології під віварій упорядкували до того непристосоване приміщення на горіщі (1946) [26, арк. 75] тощо.

Становище деяких клінічних кафедр та клінік оцінювалося в той час як катастрофічне. 24 листопада 1945 р. проф. Ельберг, доповідаючи на вченій раді ЧДМІ, наголошував, що холод у клініках, розташованих на базі обласної лікарні, не сприяє навчальному процесу. У разі збереження

такого стану речей професор пропонував закрити лікарню, повідомивши в Раднарком про становище в лікарні як про надзвичайний стан. Головний лікар обласної лікарні Н.Я. Лупяк підтвердив катастрофічний стан із забезпечення паливом. Вчена рада ухвалила рішення звернутися до вищих інстанцій, навіть до ЦК КП(б)У, з проханням про допомогу; просити РНК УСССР про передачу з 1 січня 1946 р. обласної лікарні у повне розпорядження ЧДМІ і про переведення на фінансування з держбюджету всього ліжкового фонду лікарні як бази для розміщення всіх клінік інституту [20, арк. 5-8 зв.].

Ситуація з дермато-венерологічною клінікою викликала на вченій раді особливе занепокоєння: на 120 штатних ліжок припадало 300 хворих. Критичним був виступ доц. Безюка, який навів конкретні цифри: на 300 хворих було 150 ковдр, 15 виделок і ножів, повна відсутність медикаментів. «Так будувати радянську медицину у звільненій Буковині – злочинно», – заявив доцент і запропонував повідомити про стан справ до Києва у ЦК КП(б)У. Рада професорів вважала за потрібне прийняти екстрені заходи щодо збільшення кількості місць венерологічного фонду за рахунок створення міського венестационару на 150 ліжок [20, арк. 20].

На вченій раді від 29 січня 1946 р. проф. Осіпов доповідав про те, що в хірургічній клініці не опалюється, в операційній обласної лікарні замерзла вода, і запропонував тимчасово припинити прийом екстрених хворих, направивши їх до міської лікарні [20, арк. 19-22 зв.]. Про становище хірургічних відділів обласної лікарні міститься інформація і у звіті за 1945 р. Зокрема, там йдеться про те, що в операційних є лише два операційні столи та шість інструментальних столиків. Хірургічний інструментарій некомплектований, не вистачає перев'язочного матеріалу. Стерилізація проводиться з перебоями, були випадки зриву операційних днів. Відчувається відсутність електричних плиток для стерилізації новокаїну, глюкози та інших розчинів. Ці факти підтвержені даними, наведеними у пояснювальній записці зав. факультетської хірургічної клініки, проф. Цитрицького щодо діяльності хірургічних відділів клінічної лікарні за 1945 р. Тут міститься інформація про те, що починаючи з другої половини жовтня 1945 р. хірургічний корпус із приходом зимових холодів отоплювався так само, як і взимку 1944-1945 н. р. – один раз на добу протягом години. Це призвело до різкого зменшення кількості хворих і переходу на обслуговування ургентних хірургічних випадків. У 5 палатах стеля вкрилися грибок і тому вони були непридатними до використання [19, арк. 1-8].

Ситуація ще більше загострилася у травні 1946 р. На засіданні вченої ради від 30 травня 1946 р. вже констатується аварійний стан обласної лікарні, який «зафіксовано цілим рядом актів високоавторитетних комісій, але це до сих пір не привернуло уваги вищих організацій ...» [20, арк.

62-65]. Рада постановила негайно повідомити Міністерство охорони здоров'я, обласний відділ охорони здоров'я, обком партії про таке становище, що загрожує зривом навчального процесу на клінічних базах інституту, розміщених в обласній лікарні. ЧДМІ звергався по допомогу провести капітальний ремонт лікарні та забезпечити її паливом.

Проблеми існували також у клініці акушерства і гінекології, що розміщувалась у пологовому будинку. Зі звіту проф. Венцівського про роботу клініки за 1945 р. дізнаємося про те, що пологовий будинок не був обладнаний ні твердим, ні м'яким інвентарем. На всю кількість ліжок існувало 44 половинок матраців, що підкладалися лише під таз породіллі, 46 ковдр, 19 дитячих ковдр. Через нестачу палива зимою температура в палатах була низькою і доходила до 5-6⁰ С. Це призвело до того, що жінки в палатах накривалися власними ковдрами, шинелями, шубами, ходили в шкіряних чоботах, валянках і лежали так не лише в палатах, але і в пологовому залі [19, арк. 16-38].

Перепоною в розвитку клінічних кафедр були неврегульовані відносини між завідувачами кафедр і клінік інституту з головними лікарями. Про конфлікти, непорозуміння, нечіткість розмежування обов'язків між ними у перші роки організації ЧДМІ часто йдеться на засіданнях вченої ради ЧДМІ, у матеріалах звітів як окремих кафедр, так і інституту.

Згідно з архівними матеріалами, станом на листопад 1944 р., коли було організовано бібліотеку, книжного фонду в ЧДМІ зовсім не було, працював тільки єдиний відділ комплектування і обробки книг. З доповіді завбібліотеки К.Б. Чудновської на засіданні вченої ради, дізнаємося, що станом на 1 січня 1945 р. у бібліотеці було 543 книги [34, арк. 13]. Бібліотека була недостатньо обладнана: не вистачало книжних шаф, стелажів та вітрин, каталожних ящиків, столів, стільців. Зовсім відсутня бібліотечна техніка, що сильно ускладнювало роботу. Не вистачало підручників. Станом на кінець 1944-1945 н. р. забезпеченість студентів підручниками з основних дисциплін виглядало так: 1-й курс – 15 %; 2-й – 30 %; 3-й – 30 %; 4-й – 35 % [18, арк. 1-4]. У квітні 1945 р. бібліотека отримала з Харкова 3000 книг (однак, це були в основному старі посібники).

З самого початку організації ЧДМІ велася активна робота щодо розширення матеріальної бази та бібліотечного фонду. Так, якщо у 1944-1945 н. р. вона складалася з двох відділень: обслуговування читача та відділ комплектування і обробки, то в наступному навчальному році відділ обслуговування було розділено на 2 підвідділи: абонементський відділ і читальний зал (один читальний зал на 30 місць для студентів та професорсько-викладацького складу) [26, арк. 97-98; 32, арк. 32]. У 1946-47 н. р. був обладнаний великий читальний зал на 120 місць для студентів і окремих зал на 30-40 місць для професорсько-викладацького складу. Великими темпами збіль-

шувався бібліотечний фонд. Так, якщо станом на початок 1945-1946 н. р. фонд складав 9400 книг, то наприкінці року – 15500 [24, арк. 51-54]; на 1 січня 1947 р. – 18535 книг [34, арк. 13]. Зі всієї кількості книг $\frac{3}{4}$ фонду – це посібники. Джерелами комплектування були місцевий бібліотечний колектор, Центральний колектор наукових бібліотек у Москві та колектор при Державній Центральній Медичній бібліотеці в Москві.

Складено 2 каталоги – алфавітний і систематичний, тематична картотека вітчизняної медичної періодики. Збільшився і склад бібліотеки: з 4 працівників разом із директором у 1945 р. до 9-ти у 1946 р. [32, арк. 32]. Автоматично збільшилася відвідуваність бібліотеки з 1263 осіб у 1945 р. до 17505 у 1946 р.; книговидача з 3994 книг у 1945 р. до 28890 у 1946 р. [43, арк. 1-9]. У 1945-1946 н. р. середня відвідуваність бібліотеки на добу складала 148 осіб; середня щоденна книговидача – 345 одиниць. У період підготовки та проведення екзаменаційних сесій бібліотека працювала без вихідних по 14 год на добу. Крім того, під час зимової сесії був обладнаний філіал читальної зали в адміністративному корпусі інституту [24, арк. 51-54].

У 1944-1945 н.р. невирішеною залишалася проблема із забезпечення квартирами професорсько-викладацького складу інституту. Перепопи в цьому питанні робилися з боку керівництва райжитлоуправління Сталінського району та Сталінського райвиконкому. Зокрема, на основі аналізу рішень та постанов, виданих Чернівецьким міськвиконкомом, дізнаємося про те, що рішення міськвиконкому № 267 від 07.05.1945 р. [7, арк. 24] про надання ЧДМІ 13 квартир для професорів та 15 квартир для асистентів не виконувалося. Квартири одержали тільки 8 осіб. Міськвиконком суворо вдреагував на байдужість до виконання його рішення: «... за невиконання рішень начальника райжитлоуправління Сталінського району з роботи зняти; попередити голову Сталінського райвиконкому, що якщо не буде виконане рішення до 1 грудня 1945 р., то він буде притягнутий до найсуворішої відповідальності; зобов'язати начальників 1-го та 2-го відділів міліції допомогти робітникам РЖУ по переселенню, ущільненню та вселенню громадян по ордерах» [7, арк. 12]. З ряду інших документів дізнаємося про причини невидачі кожної квартири. Так, проф. Осіпов не був поселений через те, що РЖУ раніше на його квартиру видало ще один ордер іншому громадянину; проф. Татаренко не була поселена, оскільки квартира була попередньо зайнята підполковником Михайлином. В інших випадках зазначається, що ордер було відібрано майором Корольовим як незаконний, що квартира попередньо передана депутату Верховної Ради або що квартири у приватній власності тощо [7, арк. 16-18]. Вже у звіті ЧДМІ за 1945-1946 н. р. містяться відомості про те, що майже всі викладачі були забезпечені квартирами на кінець року [24, арк. 4].

Згідно з наказами по Інституту з метою покращання дисципліни викладання і більш точного

обліку роботи кафедр і клінік були прийняті такі заходи: графік робочого часу співробітників встановлювався завкафедри, що фіксувалося в спеціальному журналі (призначалася відповідальна особа за облік часу перебування на роботі). На теоретичних кафедрах час перебування на робочому місці разом з науковою роботою був не менше 5 год щоденно. На клінічних кафедрах співробітники повинні були перебувати на робочому місці з 9.⁰⁰ до 15.⁰⁰ [17, арк. 12].

У травні 1946 р. була створена інститутська методична комісія у складі 9 професорів і доцентів. З весняного семестру організовані також циклові предметні комісії: морфологічна, хірургічна, терапевтична, фізіологічна. Працювала окрема методична комісія з питань військово-медичної підготовки [32, арк. 45]. У 1945 р. була видана резолюція щодо проведення екзаменаційної сесії: іспити приймав професор, завкафедри; диференційований залік – професор або за його дорученням доцент кафедри; залік – доцент або за його дорученням асистент кафедри. Екзамени і диференційовані заліки проводилися за білетами, складеними згідно з програмою дисципліни (білети склалися з 5-6 питань) [20, арк. 11-18].

За результатами літньої екзаменаційної сесії 1945-1946 н.р. помітних успіхів співробітники ЧДМІ досягли в навчально-методичній роботі. У протоколі засідання вченої ради від 27 грудня 1946 р. міститься аналіз результатів сесії по 17 медінститутах союзного і республіканського підпорядкування (Московський ордена Леніна медінститут, 2-й Московський, 1-й Ленінградський, Київський, Харківський, Одеський, Дніпропетровський, Вінницький, Ярославський, Красноярський, Казахський, Бакинський, Єреванський, Ашхабадський, Самаркандський, Ташкентський). ЧДМІ зайняв 2-ге місце серед 17 вишів за кількістю студентів, що вчасно з'явилися на сесію; 7-ме місце за кількістю студентів, що склали всі іспити, та за кількістю студентів, що склали сесію на відмінні та добрі оцінки [20, арк. 105].

Важливою подією в історії інституту був перехід з 1946-1947 н.р. на українську мову навчання.

Організація наукової роботи. Потрібно погодитись із твердженнями заст. директора з наукової та навчальної роботи, проф. Венцківського, який у своєму звіті про наукову роботу ЧДМІ за 1945 р. називає його *«роком організаційним і підготовчим для наукової роботи інституту»*. На частині кафедр були зроблені перші кроки в розвитку наукової діяльності. На решті кафедр звітували про ті науково-дослідні роботи, що були розпочаті їхніми співробітниками в інших інститутах та продовжених у ЧДМІ.²⁰ Наприклад, під час I наукової сесії ЧДМІ, яка відбулася 20-21 липня 1945 р., було заслухано 17 доповідей, з яких 5 доповідей представляли результат клінічних спостережень на місцевому матеріалі за час існування інституту. На II науковій сесії ЧДМІ, проведеній 9 грудня 1945 р., кількість доповідей

у відсотковому співвідношенні, заснованих на місцевому матеріалі, зростає (5 з 10).²¹ У 1945-1946 н.р. проводилися також конференції і на окремих кафедрах, багато співробітників інституту доповідали на засіданнях пленуму і секцій Чернівецького медичного товариства, всеукраїнських з'їздах (з'їзд педіатрів у Києві, з'їзд біохіміків і фізіологів у Львові та ін.).

До друку підготовлені дві монографії: «Рак матки» та «Мати і дитя» проф. Венцківського (остання у співавторстві з проф. В.А. Черкасовим з Києва) [23, арк. 1-5].

Разом з тим існував ряд факторів, які ускладнювали виконання наукового плану: слабке наукове обладнання, відсутність віваріїв, складність експериментування над тваринами і особливо відсутність або нестача наукової літератури (відзначається бідність наукової літератури з таких спеціальностей, як хірургія, педіатрія, психіатрія, гігієна та ін.) [24, арк. 1-3]. У 1945 р. Міністерство охорони здоров'я не надало ЧДМІ жодного аспіранта та клінічного ординатора. Вже у 1946-1947 н.р. в інституті числиться один штатний аспірант на кафедрі нормальної анатомії і 13 клінічних ординаторів [32, арк. 46-48].

Важливо відзначити той факт, що весь 1945 р. в інституті (особливо на засіданнях вченої ради, ради професорів) точилася дискусія щодо кількості тематик науково-дослідної роботи інституту та кафедр. Так, на засіданні ради професорів від 24 жовтня 1945 р. заст. голови ради, проф. В.А. Ельберг, за підтримки декана Б.Б. Роднянського, запропонував, в якості тематики для всіх кафедр, вивчення зобної ендемії в Чернівецькій області, зупинившись, у загальних рисах, на ролі кожної кафедри у вивченні цієї проблеми.²² Розгорілася дискусія. Ряд членів ради (проф. Н.І. Михалойц, проф. Б.К. Осіпов, доц. Безюк, доц. Шінкерман) категорично не сприйняли таку постановку питання, а наголошували на тому, що ЧДМІ не є науково-дослідним інститутом, де одна проблема є обов'язковою для всіх кафедр. На наступній раді професорів від 24 листопада 1945 р. вже проф. Венцківський наголошує на трьох головних темах Інституту: 1) профілактика зоба; 2) сифіліс; 3) залишкові явища після військової травми [20, арк. 1-3, 5-7]. Як на раді професорів, так і по кафедрах думки розділилися, були кафедри, які взяли тематику ендемічного зоба, та були такі, що досліджували свою тематику.²³

Чим закінчилися ці дискусії бачимо з плану наукової роботи, затвердженого Міністерством охорони здоров'я у січні 1946 р.: кількість тем – 46 та окремо затверджена проблема «Ендемічний зоб на Буковині», яка містить ще 16 тем (всього 62 теми). Основні з них: ендемічний зоб на Буковині, гормональна секреція, відновлювальна післявоєнна хірургія, регенерація, охорона материнства і дитинства, рак, сифіліс, гонорея, нейроінфекції, лікування хвороб вуха, горла, носа, синтез сульфідину, філософські погляди В. Антоновича і О. Кобилянської та ін. А в план наукової роботи

інституту на п'ятирічку 1946-1950 рр. уведено 155 тем, які розподілено по 9 проблемах. Важливо також відзначити і той факт, що 5-річний план містив написання та захист 62 дисертаційних робіт (16 докторських та 46 кандидатських) [32, арк. 46-48]. З цього приводу нагадаємо, що першим співробітником ЧДМІ, який захистив докторську дисертацію був завкафедри хірургії Т.М. Гуляницький («До хірургічного лікування виразкової хвороби шлунка», захищена у 1946 р. у Горьківському медінституті). У 1946-1947 н.р. було захищено 5 кандидатських дисертацій [32, арк. 7-9, 46-48].

Важливим досягненням у науковій роботі ЧДМІ було заснування в лютому 1945 р. студентського наукового товариства. Робота цього товариства до вересня 1946 р. зводилася до діяльності гуртків на кафедрах, не проведено жодної загальноінститутської наукової конференції товариства. З ініціативи дирекції ЧДМІ і студентських організацій у вересні 1946 р. скликано загальні збори членів гуртків. На ньому обрано Правління єдиного наукового студентського товариства. Головою обрано проф. Михалойца [32, арк. 41]. Всього в студентських гуртках займалося 357 студентів. Якщо на початку студентські гуртки існували на 9 кафедрах (115 студ.) [24, арк. 50], то в 1946-1947 н. р. вони були при 19 кафедр (13 клінічних та 6 теоретичних). У листопаді 1946 р. та весною 1947 р. організовані дві студентські наукові конференції. На першій конференції зачитано 12 теоретичних і 10 клінічних доповідей; на 2-й конференції – 14 доповідей (звіт проф. Михалойца про роботу студентського наукового гуртка на засіданні вчernoї ради від 29.03.1947 р.) [34, арк. 13].

Певні здобутки були досягнуті в галузі спорту. Так, у 1945-1946 н.р. у змаганнях на Всеукраїнській Спартакіаді «ДСО Здоров'я» колектив ЧДМІ посів I місце по Україні з врученням грамоти і срібного кубка; у міській естафеті на приз газети «Радянська Буковина» – I місце; у міському кросі, присвяченому виборам до Верховної Ради, жіноча команда ЧМІ посіла I місце у 2-й групі серед вишів і технікумів міста, а чоловіча команда посіла II місце. З жовтня 1945 р. організовані секції з гімнастики, легкої атлетики, волейболу і баскетболу [20, арк. 25-29].²⁴ Обладнаний також спортивний зал, однак не вистачало спортивного інвентарю, не було роздягалень та душових кімнат.

Хоровий гурток у складі 55 чоловік став одним із кращих хорів в області. Джазовий оркестр завоював заслужену подяку як у ЧДМІ, так і поза його межами. Працював духовий оркестр у складі 15 осіб [32, арк. 3].

Відповідний санітарний і епідеміологічний стан на території Північної Буковини вимагав від медичної служби всієї області системного підходу до вирішення проблем. У цьому питанні визначальна роль була відведена науково-медичному потенціалу ЧДМІ. У квітні 1946 р. була організована комісія з вивчення санітарних

наслідків війни. ЧДМІ за рекомендацією Міністерства охорони здоров'я взяв шефство над 10-ма районами області. Створена шефська комісія та розроблений план поїздок по районах [20, арк. 40-41, 45-51]. Інститут став лікувально-медичним центром області, що будував свою роботу на базі медико-санітарних закладів краю. Багато професорів і доцентів були провідними обласними спеціалістами; завідувачі клінічних кафедр одночасно ставали завідувачами відповідних клінічних відділів лікарень. У клініках, під керівництвом професорів, здійснювалася спеціалізація і вдосконалення медпрацівників для роботи в районах області.

Клініки ЧДМІ здійснювали контроль за якістю діагностичної роботи у лабораторіях поліклінічної мережі, побудовою профілактичної і санітарної роботи. У порядку здійснення допомоги органам охорони здоров'я у районах області проводилася робота з організації лікарень і сільських лікарських пунктів; із виявлення, диспансеризації і організації лікування туберкульозних і венеричних хворих серед населення Північної Буковини. У всіх районах області проведені семінари з питань лікування, діагностики, епідеміології, профілактики і терапії тифів. Семінари проводили працівники кафедри інфекційних хвороб ЧДМІ (охопили 311 лікарів і 968 середніх медпрацівників) [38, арк. 250].

Факультетська хірургічна клініка стала базою з підготовки районних хірургів. Її завідувач, проф. Цитрицький у 1945-1950 рр. був головним хірургом області. Зважаючи на факт відсутності в перші роки майже по всіх районах області хірургів, колектив клініки виїжджав на екстрені операції і одночасно консультував хворих у всіх районах області. У 1945 р. було створено наукове хірургічне товариство області, головою обрано проф. Цитрицького [42, арк. 68-72].

Кафедри інфекційних, дитячих хвороб, мікробіології та ін. постійно здійснювали широку консультативну допомогу практичним органам охорони здоров'я, проводили семінари з підвищення кваліфікації лікарів-інфекціоністів, санітарних лікарів, епідеміологів і мікробіологів та часто приймали участь у протиепідемічних заходах [42, арк. 78].

На базі кафедри госпітальної хірургії у 1946 р. організовано курс травматології і ортопедії на чолі з доц. А.В. Агою. Він відіграв велику роль у становленні ортопедо-травматологічної служби на Буковині. Більшість ортопедів-травматологів, які почали працювати в нашій області, були його вихованцями. Він проводив велику роботу щодо лікування хворих на кістковий туберкульоз. За його участі в 1946 р. створено дитяче кістково-туберкульозне відділення, відкрито 4 санаторії [51, с. 154].

В умовах гострої нестачі викладачів, навчальної літератури, обладнання в інституті велася активна і цілеспрямована робота з клінічної підготовки студентів і молодих лікарів, введена ви-

робнична практика студентів, проводилися епідеміологічні обстеження населення, особливо передгірських і гірських районів, зокрема на захворюваність зобом (проф. Ф.А. Баштан, доц. Б.Б. Роднянський). Обґрунтована профілактика зоба в ендемічних районах Чернівецької області. В організації лікувально-профілактичної допомоги хворим на зоб допомогу надали співробітники ряду кафедр ЧДМІ. Це кафедри терапії, хірургії, нервових хвороб, загальної гігієни та ін. За допомогою хірургічних кафедр ЧДМІ було прооперовано сотні хворих на зоб, у результаті їм здійснена радикальна медична допомога [42, арк. 52-55].

Клінікою внутрішніх хвороб проведений декадник для терапевтів периферії з розділу серцево-судинної патології. При шкірвенклініці ЧДМІ свою кваліфікацію по дермато-венерології підвищили три лікарі; цією ж клінікою був проведений декадник для 15 лікарів сільських лікарських дільниць області.

Для боротьби з хворобами і епідеміями медичну галузь треба було покращувати в науковому плані. На цьому зосередилися співробітники різних кафедр. У 1945-1946 н. р. силами співробітників кафедри нервових хвороб була організована нейрогістологічна лабораторія; при кафедрі патанатомії функціонувала патогістологічна лабораторія та музей мікропрепаратів (1945); при кафедрі нормальної фізіології – виварій для собак [26, арк. 62, 70, 99-110]; при кафедрі факультетської терапії – клінічна лабораторія, рентгенотерапевтичний кабінет (1945), рентгенодіагностичний кабінет (1946); при кафедрі терапії – копрологічна лабораторія [43, арк. 94-112]. Музеї також існували при кафедрах гігієни, мікробіології, організації охорони здоров'я, норм. анатомії (анатомічний музей) тощо.

Відзначимо заснування копрологічної лабораторії проф. Федоровичем, який був одним із відомих спеціалістів по шлунково-кишкових захворюваннях у дітей, розробив свою унікальну методику копрологічних досліджень. Спочатку була створена лабораторія в обласній лікарні, а потім організовані такі ж лабораторії в будинку дитини та у II дитячій лікарні. У результаті копрологічна методика дослідження з метою виявлення кишкових дисфункцій у дітей, зумовлених не лише інфекційним збудником, а й простішими паразитами кишечника, застосовувалася не лише в Чернівцях, але у всій області. Професором запропоновано діагностичний копрологічний тест аглютинації ентеропатогенних мікроорганізмів, створена концепція перебігу лямбліозу на тлі кишкових інфекцій.

У вересні 1945 р. була організована перша в області патогістологічна лабораторія. Кафедра патанатомії забезпечувала дослідження біопсійного і секційного матеріалу, що надходив майже зі всіх лікарень Чернівців, а також районних лікарень області та прилеглих до неї районів Молдавської РСР, Тернопільської та Кам'янець-Подільської областей [42, арк. 12].

Участь учених-медиків у боротьбі з епідеміями в області поклав початок вивченню гігієнічних і соціально-культурних умов населення у вогнищах ендемічного зоба, дослідженню клініки початкових форм зоба, стану серцево-судинної системи і зміни в інших органах у хворих на зоб, вивченню патоморфології щитоподібної залози при зобі [57, с. 215-217]. Проф. Цитрицьким започатковано дослідження проблеми ендемічного зоба на Буковині. Доробок Шінкermana в аналізі проблеми ендемічного зоба не тільки відомий спеціалістам всього світу, а й послужив основою ліквідації тяжкого вогнища ендемічного зоба в Прикарпатті [67, с. 45-68].

Співробітники кафедри дерматовенерології неодноразово брали участь у експедиціях на Буковині з метою виявлення хворих на венеричні та інфекційні шкірні захворювання [51, с. 87]. Під керівництвом доц. Безюка М.Г. упродовж 1946 р. співробітниками кафедри разом з практичними лікарями-дерматовенерологами Чернівецького обласного шкірно-венерологічного диспансеру проведено ряд експедицій у населені пункти віддалених районів Чернівецької області (Вижницький, Путиський, Сокирянський та ін.) для виявлення та лікування хворих на венеричні та інфекційні шкірні захворювання. Результати обстеження населення краю лягли в основу оздоровчих та протиепідемічних заходів, що в цілому посприяло ліквідації епідемії сифілісу та зменшенню захворюваності на грибові й паразитарні дерматози на Буковині [57, с. 211-212].

Завдяки впровадженню наукових досягнень у медичну практику, на кафедрі акушерства та гінекології зросла кількість пологів у стаціонарах з 15 % (у 1945 р.) до 100 % (у 1957 р.), знизилась материнська та перинатальна смертність, невинишування вагітності, мертвороджуваність.

З іменем проф. Закривидороги пов'язано виготовлення і впровадження в медичну практику терпентинові мазі із живиці буковинської ялиці, лікувальні властивості якої мали ранозагоювальну, протизапальну та антимікробну дію [51, с. 44-66].

Новий етап у становленні медичного інституту на Буковині проходив в умовах розладу мережі лікувальних закладів, відсутності приміщень та квартир для співробітників, засухи і голоду, розповсюдження різних епідемій, нестачі медичних кадрів, відсутності електроенергії, водопостачання та опалення. Але, крок за кроком, завдячуючи керівництву інституту, першим працівникам закладу за перші два роки роботи їм вдалося добитися отримання та обладнання на рівні можливостей того часу навчальних корпусів, гуртожитків, квартир для більшості викладачів. У цей період формується професорсько-викладацький склад, теоретичні та клінічні кафедри, налагоджується діяльність клінік, відбувається координація співпраці з лікувальними закладами. Заснована бібліотека, наукова робота входить в організоване русло, видаються перші

монографії, визначається тематика наукової роботи. Інститут став лікувально-медичним центром області.

Примітки

1. Автори приносять щирю вдячність завідувачу науково-методичного відділу Національного музею медицини України Василю Догужову за допомогу в опрацюванні архівних матеріалів музею.

2. У рукописі монографії С.К. Лобинцева "Розвиток охорони здоров'я в Чернівецькій області" (1951. – 337 с.) наводяться дані, згідно з якими, станом на 1941 р. в Чернівецькій області працювали 482 лікарі. Завдяки зусиллям радянської влади в перші повоєнні роки проявилася тенденція до збільшення кількості медичних працівників: у 1944 р. – 297, 1945 р. – 406, 1946 р. – 655. За автором, довгий час продовжувалась зміна медичних працівників, головним чином у зв'язку з репатріацією місцевого медичного персоналу. Так, протягом 1946 р. змінилося до 30 % всіх лікарів, що виїхали згідно з договором про репатріацію до Румунії та Польщі, і заміни їх лікарями, які прибули зі східних областей. Зросла також чисельність середніх медичних працівників: у 1944 р. – 924, 1945 р. – 931, 1946 р. – 1386. Станом на 1944 р. в області було 1929 лікарських ліжок, в 1945 р. – 2095 (для прикладу у 1941 р. було 1887 ліжок). До кінця 1944 р. в області відкрили 38 аптек і 30 аптечних пунктів. У Чернівцях розпочала роботу хімічна фармацевтична фабрика (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 45а. – Арк. 123, 144, 196).

3. Колишні Єврейський дім та Торгово-промислова палата Буковини.

4. Теперішня вул. М. Штерна, на якій знаходиться навчально-адміністративний корпус Буковинського фінансово-економічного університету.

5. Один із корпусів колишньої Резиденції буковинських митрополитів (корпус теперішнього філософсько-теологічного факультету і факультету іноземних мов ЧНУ ім. Ю. Федьковича).

6. Є.І. Єфімов був начальником внутрішньовідомчого контролю НКОЗ.

7. 3 27 листопада 1944 р. – Бокарев М.М. (наказ № 14 від 29 листопада 1944 р.).

8. 3 16 грудня 1944 р. – Меленівський А.А. (наказ № 31 від 22 грудня 1944 р.).

9. 3 9 листопада 1944 р. – Приходько В.М. (наказ № 8 «а» від 11 листопада 1944 р.).

10. Раніше на вул. Театральній, 2 працювала Торгово-промислова палата Буковини, що була створена відповідно до Указу австрійського цісаря від 18 березня 1850 р. (архітектор Фрідріх Готесманн, голова будівельного комітету – президент палати Фрідріх фон Лангентан).

11. До літа 1946 р. на 2-му поверсі цього будинку ще залишалися 9 кімнат, які займала Пастерівська станція (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 64. – Арк. 119-124).

12. Теоретичний корпус на вул. Богомольця, 2 раніше знаходився на пл. Децєбала, а в румун-

ський час тут був розташований гуртожиток підмайстрів школи «Ion Nistor». Урочистості з нагоди відкриття гуртожитку відбулися 18 червня 1936 р. (Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ / Марія Никирса. – Чернівці: Золоті литаври, 2008, С. 364-365); 13 листопада 1944 р. зараховано на посаду т. в. о. коменданта цього корпусу ЧДМІ І.Л. Карпову (ДАЧО. – Ф. Р-398 – О. 1. – Спр. № 1. – Арк. 7-7зв.); у грудні 1944 р. дирекція Інституту вже проводила у будівлі ремонтні роботи (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 2. – Арк. 1-5).

13. До 1880 р. площа мала назву Mehlplatz (Мучна площа), з 1880 р. це пл. Рудольфа, з 1918 р. – Piața Dacia (пл. Дакія), а з 1944 р. – пл. Перемоги, з 1949 р. – пл. Філармонії. На цьому місці торгували мукою, тому й виникла назва – Мучна площа. Будинок готелю «Брістоль» зведено у стилі віденської сецесії. На рівні другого, третього та четвертого поверхів вежа та фасад будівлі обладнані еркерами. «Брістоль» став одним з перших будинків у місті, обладнаних ліфтовим господарством.

14. Німецький дім збудований у 1910 р. (архітектори: Густав Фріч та Ервін Мюллер) на землі, яку придбало Товариство християнських німців. Фасад будинку витриманий у німецькому стилі. Існував каретний заїзд до двору, в якому колись був розкішний сад та просторий майданчик.

15. Для прикладу, наприкінці 1945 р. на балансі ЧДМІ було 2 автомашини, 5 коней, 3 підводи, 2 пари саней (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 32. – Арк. 30).

16. У цьому році прийом до Інституту зменшений з 300 до 200 чол. На ці 200 місць було подано близько 500 заяв. Прийнято 201 абітурієнта, з них чоловіків – 92, жінок – 108 (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 21).

17. Фонд зарплати професорсько-викладацького складу ЧДМІ на 1946 р.: заробітна платня завкафедри – доктора наук, професора залежно від стажу складала 2000-2300 рублів; завкафедри – кандидата наук, доцента – 1440-1680 руб.; кандидата наук, доцента кафедри – 1200-1400 руб.; ст. викладача з або без наук. ступеня – 1000-1400 руб.; асистента, викладача з або без наук. ступеня – 700-1000 руб. Для прикладу наведемо і інші дані з фонду зарплати: оклад директора Інституту – 2000 руб., заст. директора з навчальної та наукової роботи – 1500 руб., пом. директора з адміністративної та господарської роботи – 600 руб., декан – 750 руб., гол. бухгалтер – 700 руб., завбібліотеки – 800 руб., бібліограф – 650 руб., комендант гуртожитку – 350 руб. (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 33. – Арк. 7-8).

18. Дані наводяться станом на кінець 1946-1947 н. р. (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 14. – Арк. 6).

19. Такі ж переміщення характерні для кафедри гігієни (переведена з адміністративного корпусу

су до будівлі, що на вул. О. Кобилянської, 42 у 1947 р.) (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 28. – Арк. 31-34). На кафедрі норм. анатомії у середині лютого 1945 р. викладачі збиралися на 5-хвилинці в кімнаті секретаря директора ЧДМІ, оскільки свого приміщення ще не мала. До вересня 1945 р. тимчасово займала приміщення на Богомольця, 2 (ліве крило 2-го поверху), потім переведена до корпусу, що на вул. Ризькій, 3 (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 28. – Арк. 65-78). Кафедра гістології до 1950 р. розміщувалась на 3-му поверсі будівлі, що на вул. Богомольця, 2, потім переведена у приміщення, що раніше займала кафедра мікробіології на вул. О. Кобилянської, 42 (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 64. – Арк. 26-35).

20. На деяких кафедрах в силу цілого ряду причин, пов'язаних з організацією кафедр, наукова робота у 1945 р. не проводилась. Так, 17 листопада 1945 р. завкафедри інфекційних хвороб (клініка інфекційних хвороб) повідомляє керівництву ЧДМІ про неможливість проведення наукової роботи через такі обставини: відсутність лабораторії, літератури тощо (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 39. – Арк. 19).

21. Наступна сесія була проведена у липні 1946 р.

22. У 1945 р. деякі кафедри сприйняли цю тематику, деякі присвятили одну зі своїх кафедральних тем даній проблематиці: «Зоб на Буковині» (кафедра факультетської хірургії), «Психопатологічні особливості осіб, що страждають на ендемічний зоб» (одна з трьох тем кафедри психіатрії), «Патоморфологія ендемічного зоба на Буковині» (одна з п'яти тем кафедри патанатомії), «Морфологія ендемічного зоба в Чернівецькій області» (одна з чотирьох тем кафедри гістології), «Захворюваність паразитарними тифами серед хворих на зоб» та «Зростання імунітету при вакцинації хворих на зоб» (дві з чотирьох тем кафедри мікробіології), «Ендемічний зоб Півн. Буковини та його хірургічне лікування» (одна із семи тем кафедри загальної хірургії) та ін. Разом з тим відзначимо і теми на 1945 р., які не пов'язані із зобом: «Фауна Півн. Буковини», «Рептилії Чернівецької обл.», «Біологічні особливості розмноження місцевих видів хвостатих амфібій» (кафедра загальної біології), «Сифіліс нервової системи», «Нейроінфекції» (кафедра нерв. хвороб), «Родопоміч у Півн. Буковині» (кафедра організації охорони здоров'я), «Клініко-психопатологічні особливості ектогенних форм реакції», «Пізнні наслідки закритих травм черепа» (кафедра психіатрії), «Лікування гоноблендем сульфитаном за даними очної клініки ЧДМІ» (кафедра очних хвороб), «Епідеміологія Чернівецької області» (кафедра мікробіології), «Історико-філософські погляди О. Кобилянської», «60-ті рр. у спогадах М.А. Антоновича» (кафедра марксизму-ленінізму) та ін. (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 39).

23. На засіданні вченої ради від 01.06. 1946 р. формуються перші проблемні комісії з наукової роботи: організація охорони здоров'я (доц. Лобинцев), зобна комісія (проф. Ельберг), відновлювальна хірургія (проф. Мангейм, проф. Осипов) (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 9. – Арк. 32-37).

24. Станом на кінець 1945-1946 н. р. працювали наступні спортивні секції: гімнастика (43 студ.), волейбол (40), легка атлетика (17), шахмати-шашки (12), лижі (8) (ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 14. – Арк. 38-40).

Література

1. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО). – Фонд № Р-3. Чернівецький облвиконком. – Оп. 2. – Спр. № 17. Протокол № 11 засідання Чернівецького облвиконкому від 27 вересня 1944 р. – 64 арк.
2. ДАЧО. – Ф. № Р-3. – Оп. 2. – Спр. № 753. Листування з Республіканськими наркоматами, управліннями та гл.вами по с/г та промислових питаннях. – 240 арк.
3. ДАЧО. – Ф. № Р-3. – Оп. 2. – Спр. № 780. Листування з органами охорони здоров'я Чернівецької області з питань охорони здоров'я. – 53 арк.
4. ДАЧО. – Ф. № Р-72. Виконавчий комітет Чернівецької міської ради (міськвиконком). – Оп. 4. – Спр. № 27. Протокол № 6 чергового засідання Чернівецького міськвиконкому від 24 лютого 1945 р. – 94 арк.
5. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 33. Протокол № 12 чергового засідання Чернівецького міськвиконкому від 7 травня 1945 р. – 51 арк.
6. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 40. Протокол № 20 чергового засідання Чернівецького міськвиконкому від 24 липня 1945 р. – 100 арк.
7. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 54. Протокол № 33 чергового засідання Чернівецького міськвиконкому від 24 листопада 1945 р. – 68 арк.
8. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 55. Протокол № 34 чергового засідання Миськвиконкому від 10 грудня 1945 р. – 114 арк.
9. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 64. Протокол № 5 засідання Чернівецького міськвиконкому від 21 лютого 1946 р. – 232 арк.
10. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 68. Протокол № 9 засідання Чернівецького міськвиконкому від 24 квітня 1946 р. – 286 арк.
11. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 78. Протокол № 19 засідання Чернівецького міськвиконкому від 5 серпня 46 – 149 арк.
12. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 79. Протокол № 20 засідання Чернівецького міськвиконкому від 14 серпня 1946 – 173 арк.
13. ДАЧО. – Ф. № Р-72. – Оп. 4. – Спр. № 122. Протокол № 30 засідання Чернівецького міськвиконкому від 24 вересня 1947 р. – 285 арк.
14. ДАЧО. – Фонд № Р-938. Буковинський державний медичний університет. – Оп. 1. – Спр. № 1. Копія постанови СНК УРСР і наказ Міністерства охорони здоров'я УРСР а також рішення Обласного і міського виконкомів про закріплення приміщень за ЧДМІ (1944-1945 рр.). – 6 арк.
15. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 2. Протоколи нарад співробітників ЧДМІ з питань роботи кафедр і культурно-побутового обслуговування студентів (1944-1945 рр.). – 8 арк.
16. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 5. Копія устава ЧДМІ (1945 р.). – 8 арк.
17. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 6. Матеріали перевірки НК Мінздравом УРСР про готовність ЧДМІ до 1946-47 н. р. (акти, пояснювальні записки, накази). – 14 арк.

18. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 7. Звіт про роботу Медінституту за 1944-45 рр. – 4 арк.
19. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 8. Річні звіти про роботу кафедр Медінституту за 1944-45 рр. – 77 арк.
20. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 9. Протоколи засідань ради професорів та вченої ради Медінституту за 1945-46 рр. – 150 арк.
21. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 10. Протоколи засідання державної екзаменаційної комісії Медінституту і переписка з даного питання за 1946 р. – 20 арк.
22. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 12. Звіт про роботу приймальної комісії Медичного інституту за 1945 р. – 2 арк.
23. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 13. Звіт про наукову роботу Медичного інституту за 1945 р. – 7 арк.
24. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 14. Звіт про роботу ЧДМІ за 1945-1946 н. р. – 64 арк.
25. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 20. Списки студентів, які закінчили ЧДМІ у 1946 р. – 23 арк.
26. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 28. Звіти про роботу кафедр ЧДМІ за 1945-1946 н. р. – 146 арк.
27. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 31. Статистичний звіт про рух і стан кадрів ЧДМІ за 1946 р. – 107 арк.
28. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 32. Річний бухгалтерський звіт ЧДМІ за 1945 р. – 103 арк.
29. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 33. Кошторис ЧДМІ на 1946 р. – 51 арк.
30. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 34. Річний бухгалтерський звіт ЧДМІ за 1946 р. – 49 арк.
31. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 1. – Спр. № 39. Матеріали науково-дослідної роботи Медінституту за 1945 р. (звіти, плани, списки наукових робіт і листування з цього питання). – 65 арк.
32. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 14. Звіт ЧДМІ за 1946-1947 рр. – 55 арк.
33. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 15. Звіти кафедр за 1946-1947 рр. – 178 арк.
34. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 21. Протоколи вчених рад за 1947 р. – 170 арк.
35. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 22. Фінансовий звіт ЧДМІ за 1947 р. – 72 арк.
36. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 36. Статистична звітність ЧДМІ за 1946-47 н. р. – 42 арк.
37. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 45. Постанова Ради Народних Комісарів та Чернівецького Облвиконкому про організацію ЧДМІ у м. Чернівці. – 4 арк.
38. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 45а. Лобинцев С.К. Розвиток охорони здоров'я в Чернівецькій області – 337 арк.
39. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 48. Матеріали святкування п'ятирічного ювілею ЧДМІ у 1950 рр. – 65 арк.
40. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 58. Доповідь на розширеному засіданні вченої ради "10 років існування Інституту 1944-54 рр.". – 58 арк.
41. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 59. Матеріали "10 років існування ЧДМІ 1944-1954 рр.2 (тематика дисертаційних робіт, списки професорсько-викладацького складу. – 140 арк.
42. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 60. Звіти кафедр про допомогу органам охорони здоров'я за 1944-1954 рр. – 80 арк.
43. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 64. Історичні довідки і доповіді з історії, організації та розвитку кафедр ЧДМІ за 1944-1956 рр. – Т. 1. – 161 арк.
44. ДАЧО. – Ф. № Р-938. – Оп. 5. – Спр. № 64. Історичні довідки і доповіді з історії, організації та розвитку кафедр ЧДМІ за 1944-1956 рр. – Т. 2. – 140 арк.
45. Архів БДМУ. – Ф. Р-398 – О. 1. – Спр. № 1. Накази по Інституту з № 1 по № 139 за 1944-1945 рр. – 145 арк.
46. Архів БДМУ. – Ф. Р-398 – О. 1. – Спр. № 63. Архівні особові справи на співробітників, які покинули Інститут у 1944-1967 рр. – 253 арк.
47. Архів БДМУ. – Ф. Р-398 – О. 31. – Спр. № 48. Роднянський Бенціон Борисович. – 80 арк.
48. Архів БДМУ. – Ф. Р-398 – О. 1. – Спр. № 33. Архівні особові справи на співробітників, які покинули Медінститут у 1944-1967 рр. – 494 арк.
49. Бойчук Т.М. Буковинський державний медичний університет. Етапи становлення та розвитку (до 70-річчя від початку діяльності на Буковині) / Т.М. Бойчук, В.І. Білоус // Бук. мед. вісник. – 2013. – Т. 17, № 2 (66). – С. 220-230.
50. Бойчук Т.М. Історія та перспективи розвитку кафедр суспільних наук та українознавства / Т.М. Бойчук, А.А. Мойсей // Актуал. пит. сусп. наук та істор. мед. – Чернівці: БДМУ. – 2014. – № 1 (1). – С. 7-18.
51. Буковинський державний медичний університет: Історія і сьогодення (до 70-річчя) [Бойчук Т.М., Геруш І.В., Білоокій В.В. та ін.]; за ред. Т.М. Бойчука. – Чернівці: БДМУ, 2014. – 272 с.: іл.
52. Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку / [за ред. В.П. Пішака]. – Чернівці: БДМА, 2004. – 228 с.
53. Білоус В.І. Історичний нарис про заснування та діяльність Буковинської державної медичної академії / В.І. Білоус, В.П. Пішак // Бук. мед. вісник. – 2004. – № 3. – С. 214-222.
54. Білоус В.І. Маловідомі сторінки історії Буковинського державного медичного університету / В.І. Білоус, В.В. Білоус, В.П. Пішак // Бук. мед. вісник. – 2007. – Т. 11, № 1. – С. 159 – 161.
55. Буковина: історичний нарис / [за ред. О.В. Добржанського]. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.
56. Валентин Францович Мислицький (до 60-річчя від дня народження) // Бук. мед. вісник. – 1998. – Т. 2, № 3-4. – С. 235-236.
57. Вклад співробітників кафедри дерматовенерології БДМУ в розвиток дерматовенерологічної служби Чернівецької обл. / О.І. Денисенко, Т.П. Височанська, М.П. Перепічка [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 1 (69). – С. 211-214.
58. Волошин О.І. Наукова і клінічна спадщина професора О.І. Самсон (до 90-річчя від дня народження) / О.І. Волошин, В.М. Чорнобровий, Т.М. Христинч // Бук. мед. вісник. – 2011. – Том 15, № 2 (58). – С. 252-254.
59. Вчені Буковини – народній охороні здоров'я: Матеріали наукової конференції, присвячені 50-річчю Чернівецького державного медінституту. – Чернівці, 1994. – 268 с.
60. Вчений, педагог, вихователь (Склярів Я.П.) / В.П. Пішак, В.Ф. Мислицький, С.С. Ткачук [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 1. – С. 130-131.
61. Гордієнко В. Відновлення закладів охорони здоров'я на Буковині / В. Гордієнко // Рад. Буковина. – 1944. – 29 квітня.
62. Гржебін З.Н. – визначний науковець, лікар, педагог / В.П. Пішак, О.І. Денисенко, Н.Б. Бродовська [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 1. – С. 122-124.
63. Дишук І.П. Професор Н.П. Татаренко – засновник кафедри психіатрії та її завідувач (1945-1951) ЧДМІ (до 110-річчя від дня народження) / І.П. Дишук // Бук. мед. вісник. – 2010. – Т. 14, № 4 (56). – С. 179-182.
64. Зорій Н. Історія розвитку кафедри психології та соціології / Н. Зорій, А. Борисюк, М. Тимофєєва // Актуал. пит. сусп. наук та істор. мед. / Гол. ред.: Т.М. Бойчук. – Чернівці: БДМУ. – 2014. – № 4 (4). – С. 90-100.
65. Історія становлення і розвитку кафедри біологічної фізики та медичної інформатики / М.В. Шаплавський,

- В.Ф. Боечко, О.Ю. Микитюк [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 3 (71). – С. 260-263.
66. Історія становлення кафедри фтизіатрії та пульмонології БДМУ, перспективи розвитку / Л.Д. Тодоріко, А.В. Бойко, В.П. Шаповалов [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 2 (70). – С. 197-202.
67. Історія становлення, сьогодення і майбутнє кафедри хірургії та урології / А.Г. Іфтодій, І.В. Шкварковський, О.С. Федорук [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 1 (69). – С. 215-222.
68. Історичний нарис про Київський період діяльності БДМУ / В.П. Пішак, В.Е. Кардаш, В.І. Білоус [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2010. – № 1 (14). – С. 173-178.
69. Касько Ю.С. – фундатор дерматовенерології на Буковині / В.П. Пішак, М.Ю. Гаєвська, М.П. Перепічка [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 91-93.
70. Кафедра патолофізіології Буковинського державного медичного університету: історія, сучасний стан проблеми, перспективи розвитку / Ю.С. Роговий, Л.О. Філіпова, В.А. Дорошко [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2009. – Т. № 13, № 1 (13). – С. 157-160.
71. Колоскова О.К. Історія педіатричної науки на теренах Буковини / О.К. Колоскова, Л.О. Безруков, Т.М. Білоус // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 3 (71). – С. 241-245.
72. Косуба Р.Б. Професор С.П. Закривидорога – фундатор кафедри фармакології на Буковині / Р.Б. Косуба // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 1. – С. 125-127.
73. Кучук О.П. Радзіховський Б.Л. – вчений, педагог, фундатор офтальмології на Буковині / О.П. Кучук, Г.Д. Ловля, Я.І. Пенішкевич // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 4. – С. 142-144.
74. Медицина ХХ століття в постах / упоряд.: В.П. Пішак, С.С. Бачок, Б.С. Кушнір. – Чернівці: Буковинська державна медична академія, 2001. – 190 с.: іл.
75. Мещишен І.Ф. Ковтуняк Микола Артемович / І.Ф. Мещишен, Л.Г. Бордяківська // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 97.
76. Минуле, сьогодення і майбутнє кафедри медичної біології БДМУ (До 70-річного ювілею кафедри) / В.П. Пішак, Р.Є. Булик, О.І. Захарчук [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 2 (70). – С. 194-196.
77. Мислицький В.Ф. Бібліографія / В.Ф. Мислицький. – Чернівці, 2008. – 146 с.
78. Мислицький В.Ф. Кафедра патологічної фізіології / В.Ф. Мислицький // Клін. та експерим. патол. – 2004. – Т. III, № 3. – С. 117-120.
79. Мислицький В.Ф. Пахмурний Борис Андрійович / В.Ф. Мислицький, В.П. Пішак. – Чернівці: Медакадемія, 2002. – 129 с. (Вчені Буковини).
80. Наукові нариси кафедри судової медицини в минулому та сьогоденні / В.Т. Бачинський, О.Ф. Кулик, І.Г. Савка [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 2 (70). – С. 180-183.
81. Нечитайло Ю.М. Гудзенко Прокопій Микитович / Ю.М. Нечитайло // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 89-90.
82. Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ / Марія Никирса. – Чернівці: Золоті литаври, 2008. – 452 с.
83. Олександра Семенівна Сокол – один із фундаторів інфекційної служби на Буковині // Бук. мед. вісник. – 2009. – Т. № 13, № 1 (13). – С. 156-157.
84. Пам'яті професора Савельєва О.М. – науковця та педагога / Л.І. Власик, Н.М. Фундюк, О.М. Жуковський [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 3 (29). – С. 154-156.
85. Пахмурний Б.А. – основоположник чернівецької школи патофізіології нирок та водно-сольового обміну / Ю.С. Роговий, Л.О. Філіпова, В.А. Дорошко [та ін.] // Бук. мед. вісник. – 2012. – Т. 16, № 3 (63). – Ч. 2. – С. 10-12.
86. Пашковський В.М. Наукові здобутки кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка / В.М. Пашковський, І.І. Кричун // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 2 (70). – С. 188-193.
87. Пішак В.П. Федір Андрійович Баштан – засновник кафедри гігієни та екології БДМУ / В.П. Пішак, О.М. Жуковський, Л.І. Власик // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 1. – С. 119-121.
88. Пішак В.П. Наукові здобутки та науково – педагогічний потенціал БДМА / В.П. Пішак, М.Ю. Коломоєць, І.Й. Сидорчук // Бук. мед. вісник. – 2004. – Т. 8 (Ювілейний випуск). – С. 5-19.
89. Пішак В.П. Професор І.К. Владковський – вчений, педагог, лікар, велика особистість / В.П. Пішак, І.А. Плеш // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 3 (29). – С. 143-145.
90. Пішак В.П. Троян Г.А. – вчений, педагог, організатор навчального та виховного процесу / В.П. Пішак, І.Й. Сидорчук, С.Є. Дейнека // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 102-103.
91. Професор Кіршенблат Я.Д. – непересічна особистість, видатний науковець, учитель, педагог / В.П. Пішак, В.Ф. Мислицький, С.С. Ткачук [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 94-96;
92. Професор Клочкова Л.С. – фундатор фтизіатрії на Буковині / В.І. Сливка, В.О. Степаненко, Б.І. Квасницький [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 3 (29). – С. 146.
93. Професор Крижанівська І.В. – фундатор судово-медичної школи Буковини / В.Т. Бачинський, О.Ф. Кулик, І.Г. Савка [та ін.] // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 98.
94. Професори Буковинського державного медичного університету (1944-2009): [довідник] / [упоряд.: В.П. Пішак, Ю.Т. Ахтемійчук, О.І. Івашук]. – Чернівці, 2009. – 174 с.
95. Роговий Ю.Є. Лев Миколайович Очеленко / Ю.Є. Роговий, Л.О. Філіпова, В.А. Дорошко // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2. – С. 100-101.
96. Сокол А.М. Липковський В. П. – завідувач кафедрою інфекційних хвороб ЧДМІ (1962-1968), професор / А.М. Сокол // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 2.
97. Сокол А.М. Михайлова Аза Михайлівна – завідувач кафедри інфекційних хвороб ЧДМІ у 1969-1979 рр. / А.М. Сокол // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 3 (29). – С. 147-148.
98. Сорокман Т.В. Вчений, педагог, організатор Т.К. Набухотний / Т.В. Сорокман // Клін. та експерим. патол. – Чернівці: БДМУ. – 2009. – Т. VIII, № 3 (29). – С. 149-151.
99. Хухліна О.С. Сторінки історії та наукові здобутки кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб за 70 років невтомної праці / О.С. Хухліна, О.В. Залявська // Бук. мед. вісник. – 2014. – Т. 18, № 1 (69). – С. 223-228.

КЕРІВНИКИ УНІВЕРСИТЕТУ

КЕФЕЛІ Євген Ілліч (1895-1954)

Доцент, в. о. директора Чернівецького державного медичного інституту
(21 жовтня 1944 – 13 січня 1945)

Випускник університету св. Володимира (1919). Хірург, терапевт, працював на кафедрі госпітальної хірургії (1934-54), у період 01.10 – 19.10.1941 р., 11.1943 р. – в. о. ректора Київського медичного університету; у 21.10.1944 – 13.01.1945 рр. – в. о. директора (ректора) ЧДМІ. У 1945 р. повернувся до Києва та працював на кафедрі анатомії людини. Головний терапевт Міністерства охорони здоров'я УРСР (з 1949). Організатор терапевтичної служби.

ЛИЧМАН (ЛІЧМАН) Григорій Андрійович

В. о. директора Чернівецького державного медичного інституту
(січень-серпень 1945)

Народився 28 вересня 1903 р. у с. Крива-Руда Хорольського повіту Полтавської губернії. Українець, походив з селянської сім'ї. Під час війни служив у ДПК 25 Чапаївській дивізії. У 1934 р. закінчив стоматологічний інститут у Харкові. У 1934-1936 рр. працював на посаді заст. директора Науково-дослідного інституту стоматології в Одесі, у 1936-1942 рр. – директор Стоматологічного інституту у Харкові, у 1942-43 рр. – нач. управління евакогоспіталю Наркомздоров'я Киргизької РСР, у 1943-44 рр. – заст. наркома охорони здоров'я Киргизької РСР. З 13 січня 1945 р. призначений в. о. директора ЧДМІ. У 1945-47 рр. – працював на посаді зав. обласного відділення охорони здоров'я.

ЛОВЛЯ Дмитро Сергійович (1895-1955)

кандидат медичних наук, доцент,

директор Чернівецького державного медичного інституту (1945-1951)

Народився у с. Рамешки Тверської області. Закінчив у 1914 р. чоловічу гімназію у м. Твер. Упродовж 1914-1918 рр. навчався в Московському університеті на медичному факультеті. У 1925 р. закінчив Київський медичний інститут. У 1929 р. був призначений на посаду директора Харківського медичного університету. За наклепом у 1937 р. арештований НКВД, реабілітований у 1940 р. У серпні 1945 р. призначений на посаду директора ЧДМІ, де одночасно працював за сумісництвом асистентом, доцентом кафедри інфекційних хвороб. У грудні 1950 р. за станом здоров'я вийшов на пенсію й останні роки життя мешкав у Чернівцях.

ЗАСТУПНИКИ ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНОЇ ТА НАУКОВОЇ РОБОТИ

ШУЛЬГА Михайло Сидорович

Доктор біологічних наук, професор, в. о. заступника директора
(21 жовтня 1944 – 24 вересня 1945)

Народився 1897 р. у м. Гостомель Київської губернії, українець за національністю. У 1926 р. закінчив біологічний факультет Київського Інституту народної освіти. Працював вчителем трудових шкіл № 54, 6 у Києві (1924-1929), асистентом, доцентом Ветеринарно-Зоотехнічного Інституту у Києві, у 1935-1944 рр. працював асистентом, доцентом І Київського медичного інституту. Був серед перших організаторів ЧДМІ, першим заст. директора з навчальної та наукової роботи, т. в. о. директора інституту (29 листопада 1944 – 13 січня 1945 р.), завідувачем та засновником кафедри гістології ЧДМІ. Звільнився з роботи 31 жовтня 1945 р. та повернувся до Київського інституту ім. О. Богомольця для завершення докторської дисертації.

ВЕНЦКІВСЬКИЙ Михайло Каспарович (1895-1961)

Д. мед. н., проф., в. о. заступника директора (09–12.1945)

Народився 1895 р. у м. Києві. У 1926 р. закінчив лікувальний факультет Київського медичного інституту. Працював на посаді асистента (1931-1936), доцента (1936-1941, 1944-1945) І акушерсько-гінекологічної клініки Київського медичного інституту; пом. декана і деканом лікувального факультету (1936-1938), завідувачем навчально-наукової частини інституту (1941-1942), зав. кафедри акушерства і гінекології (1941-1942, 1943-1944), лікарем-гінекологом 4-ї поліклініки м. Києва (1942-1943), заст. директора з навчальної та наукової роботи (1943-1944). Засновник та організатор кафедри акушерства та гінекології ЧДМІ (1945-1948), в. о. заст. директора з навчальної та наукової роботи (09-12.1945). У 1935 р. захистив кандидатську дисертацію, у 1941 р. – докторську («Туберкульоз та вагітність»), у 1946 р. – затверджений у званні професора.

ЗОТІН Михайло Михайлович

Канд. біол. н., доц., заступник директора (1946-1957)

Народився 16 березня 1889 р. у с. Юрино Марійської АРСР (Росія). У 1912 р. закінчив природничо-історичне відділення фізико-математичного факультету Казанського університету. У 1930-1945 рр. працював на посадах асистента, зав. методичного кабінету, декана санітарно-гігієнічного факультету, заст. директора з навчальної та наукової роботи Харківського медичного інституту (Харків-Чкалов-Харьків). У 1944 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «До питання екології Anopheles». У 1946-1962 рр. працював у ЧДМІ на кафедрі загальної біології завідувачем, доцентом (з 1947 р.). Упродовж 1946-1957 рр. за суміщством виконував обов'язки заст. директора з навчальної та наукової роботи.

ДЕКАНИ ФАКУЛЬТЕТУ

РОДНЯНСЬКИЙ Бенцион Борисович (1897-1971)

К. мед. н., доц., в. о. декана лікувального факультету (11.1944 – 04.1946)

Народився 24 вересня 1897 р. у м. Сураж Чернігівської губернії, єврей за національністю. Закінчив Харківський інститут народного господарства (1923), Харківський медичний університет (1925). У 1935-36 рр. працював на посаді ст. наук. співробітника Інституту охорони здоров'я УРСР, у 1937-41 рр. – асистента кафедри факультетської терапії Харківського медінституту, вчений секретар Українського Інституту експериментальної ендокринології. У 1941 р. був мобілізований до війська і призначений нач. медичної частини у м. Сталінск Кемеровської області; у 1942-44 рр. – провідний терапевт гарнізону. З 1 листопада 1944 р. – в. о. декана ЧДМІ та доцент кафедри факультетської терапії (до квітня 1946 р.), у 1946, 1948-1949 р. – в. о. зав. кафедри та доцент кафедри пропедевтичної терапії та факультетської терапії. 1952-1953 рр. – в. о. завкафедри інфекційних хвороб, з 1953 р. – доцент кафедри факультетської терапії ЧДМІ.

ФЕДОРОВ Іван Гнатович (1910-1972)

Д. мед. н., проф., декан факультету (1946-1949)

Народився у м. Торопець Калінінської області (Росія). Випускник та аспірант кафедри патологічної фізіології 2-го Ленінградського медінституту (1934), доктор медичних наук (1940), професор (1946). З 1946 р. працює у ЧДМІ на посаді завкафедри патологічної фізіології та декана лікувального факультету (1946-1949). У 1949 р. перевівся до Львівського медінституту, де працював на посаді завкафедри патологічної фізіології (1949-59). У 1960-1972 рр. – завкафедри клінічної лабораторної діагностики Київського інституту удосконалення лікарів. Наукові праці присвячені клініко-лабораторній та фізіологічній оцінці дії препаратів крові та кровозамінників. Автор підручника «Основи патологічної фізіології» (1962).

ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД ЧДМІ (1944-1946)

проф. О.Ю. Мангейм

проф. Є.Р. Цитрицький

проф. В.А. Ельберг

проф. С.М. Савенко

проф. Н.І. Михалоїц

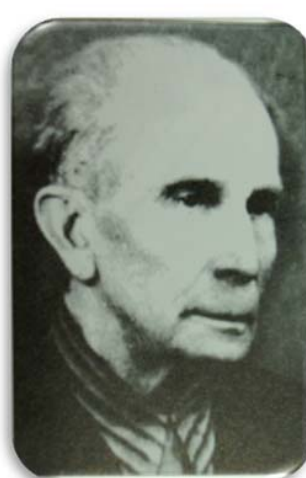
проф. Б.К. Осінов

проф. Ф.А. Баїтан

проф. С.П. Закривидорога

проф. О.М. Федорович

проф. Ф.М. Гуляницький

проф. Г.П. Каліна

проф. Б.Л. Радзіховський

проф. Н.М. Шинкерман

проф. К.Д. Філатова

проф. Н.П. Татаренко

проф. Я.П. Склярів

доц. І.І.Рибас

доц. М.П. Новіков

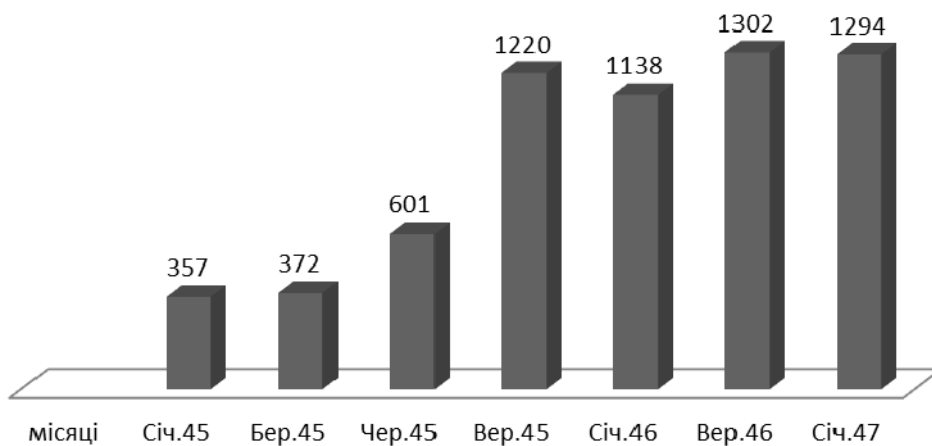

Рис. 1. Динаміка зростання чисельності студентів ЧДМІ (січень 1945 - січень 1947 рр.)

Рис. 2. Національний склад проф.-викл. складу ЧДМІ станом на 1 березня 1946 р.

Рис. 3. Національний склад студентів ЧДМІ (I семестр 1946 р.)

НАВЧАЛЬНІ КОРПУСИ ТА ГУРТОЖИТКИ ЧДМІ

Адміністративний корпус на вул. Театральній, 2
(Театральній площі, 5).
Фото 1954 р.

Джерело:
ДАЧО. – Ф. Р-938. –
О. 5. – Спр. 202.

Теоретичний корпус на вул. Богомольця, 2
(вул. Т. Масарика, 2).
Фото 1954 р.

Джерело:
ДАЧО. – Ф. Р-938. –
О. 5. – Спр. 202.

Гуртожиток. № 1
на вул. М. Заньковецької, 11
(приміщення готелю «Брістоль»,
вул. Дачія, 1).
Фото 1954 р.

Джерело:
ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 202.

**Гігієнічний корпус на вул. О. Кобилянської, 42.
Фото 1994 р.**

Історико-медичний музей БДМУ

**Морфологічний (анатомічний) корпус
на вул. Ризькій, 3
(вул. Балмаша, 3).
Фото 1956 р.**

*Джерело:
ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.*

**Німецький дім
(у минулому гуртожиток ЧДМІ
на вул. О. Кобилянської, 53).
Фото 1952 р.**

*Джерело:
ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 168.*

**Студенти I курсу на лекції. Фото 1944 р.
Історико-медичний музей БДМУ**

**Практичні заняття на кафедрі нормальної фізіології. Фото 1945 р.
Історико-медичний музей БДМУ**

Лікувальна гімнастика в акушерсько-гінекологічній клініці.

Фото 1946-1947 рр.

Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – Оп. 5. – Спр. 15.

Проф. О.Ю. Мангейм (у третьому ряду третій справа) після лекцій із студентами 5-го курсу. Фото 1946 р.

Історико-медичний музей БДМУ

**Колектив кафедри топоанатомії з оперативною хірургією у 1946 р.
(зав. – Н.П. Новіков)**

Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.

Заняття студентського наукового гуртка на кафедрі топоанатомії з оперативною хірургією. Фото 1946 р.

Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.

Державна екзаменаційна комісія. Фото 1946 р.
Сидять зліва направо: доц. М.М. Зотін, проф. В.А. Ельберг, директор ЧДМІ
Д.С. Ловля, голова ДЕК, проф. П.Ф. Фролов, проф. Ф.А. Баштан,
доц. С.К. Лобінцев
Історико-медичний музей БДМУ

Перший випуск лікарів у 1946 р.
Історико-медичний музей БДМУ

**Лекційна зала у морфологічному корпусі. Фото 1946 р.
Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.**

**Препарувальна лабораторія при кафедрі топанатомії. Фото 1946 р.
Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.**

**Топографо-анатомічний музей. Фото 1946 р.
Джерело: ДАЧО. – Ф. Р-938. – О. 5. – Спр. 64.**

**ОСНОВАНИЕ ЧЕРНОВИЦКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО ИНСТИТУТА
(1944-1946 ГГ.)***Т.М. Бойчук, А.А. Мойсей*

Резюме. В статье делается попытка аналитического и синтезирующего подхода к рассмотрению и освещению истории организации и развития Черновицкого государственного медицинского института в 1944-1946 гг.: условия, в которых организовывался вуз; закрепление за институтом зданий для размещения теоретических корпусов, клинических баз; контингент студентов; назначения первого административного, профессорско-преподавательского состава, учебно-вспомогательного персонала; организация кафедр; учебно-воспитательный процесс, научная и лечебно-профилактическая деятельность заведения и т. п.

Ключевые слова: Черновицкий государственный медицинский институт, Буковинский государственный медицинский университет, лечебно-медицинский центр, научно-медицинский потенциал, научно-исследовательская работа, методическая комиссия, профессорско-преподавательский состав, вступительная кампания, учебный корпус, клиническая база, организация кафедр, студенческое научное общество.

FOUNDATION OF CHERNIVTSI STATE MEDICAL INSTITUTE (1944-1946)*T.M. Boychuk, A.A. Moysey*

Abstract. The article is an attempt of the analytical and synthesizing approach to the investigation and interpretation of the history of organization and development of Chernivtsi State Medical Institute in 1944-1946: the conditions in which the higher educational establishment was organized; assigning premises to the institute for the theoretical buildings, clinical sites; number of students; appointment of the first administration, faculty, educational support personnel; organization of departments; educational process, scientific and medical-preventive activities of the institution etc.

Key words: Chernivtsi State Medical Institute, Bucovinian State Medical University, medical center, scientific and medical potential, scientific research, methodical committee, teaching staff, admission campaign, educational building, clinic base, organization of the departments, students' scientific society.

Higher State Educational Institution "Bukovinian State Medical University" (Chernivtsi)

Рецензент – проф. В.Ф. Мислицький

Buk. Med. Herald. – 2015. – Vol. 19, № 4 (76). – P. 266-296

Надійшла до редакції 30.09.2015 року